

කුශල කර්ම ප්‍රත්‍යවේදනාවෙන් නිවහට

දන්කන්දේ ධම්මරතන හිමි

සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි

තමන් තමන්ම රචනා ගැනීමක්

ප්‍රායෝගික පදනමක පිහිටා අප විසින් ඉදිරිපත් කර ඇති ධර්ම දේශනා පොත්-පත් ආදිය උපයෝගී කර ගෙන ප්‍රත්‍යක්ෂමය භාවනා අත්දැකීම් තමා විසින් ම ලබා ගන්නේ නම්, ඒවා එලෙසින්ම කොපිකර ඉදිරිපත් කිරීමෙන් ඇතිකර ගනු ලබන 'තමන් තමන්ම රචනා ගැනීමේ මූලාවෙන්' මිදීමට හැකි බව කරුණාවෙන් සලකන්න.

කවර හෝ උපුටා ගැනීමක් දක්වන අවස්ථාවන්හි දී ඒවායේ මූලාශ්‍රයන් දක්වා සඳාචාර සම්පන්න වන එක ඉතා අගනේ ය.

පටුන

1.	කුශල කර්ම සහ පුණ්‍ය කර්ම අතර වෙනසක් තිබේ ද ?	
2.	කුශල කර්ම ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම	1
	සේධ - අසේධ	1
	කුශල අකුශල කර්ම දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය සි	2-3
	කුශල කර්ම නිර්වාණාවබෝධය සඳහා උපයෝගී කර ගැනීම	4
3.	කුශල කර්ම ප්‍රත්‍යාවේෂණ කළ හැකි ආකාර	5
	ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියා	5-8
4.	අනිත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම	9
	කායික ක්‍රියා අනිත්‍ය බව	9
	වාචස්පික ක්‍රියා අනිත්‍ය බව	10
	මානසික ක්‍රියා අනිත්‍ය බව	11
	නාම ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යතාවය	12-13
5.	දුක්ඛ වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම	14-16
6.	අනාත්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම	17-18
7.	ධාතු වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම	19
	දාන වස්තු ධාතු වශයෙන් දැකීම	19-20
	දානය පිරිනමන අය ධාතු වශයෙන් දැකීම	21
	දානය පිළිගන්නා අය ධාතු වශයෙන් දැකීම	22
	ධාතු වෙන්කර දැකීමෙන් නිවනට	22-23
8.	පංචස්කන්ධ වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම	24
	සංස්කාරස්කන්ධය	24
	සංඥාස්කන්ධය	25
	විඥානස්කන්ධය	25
	වේදනාස්කන්ධය	26

රූපස්කන්ධය 26-27

පංචස්කන්ධ ධර්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීමෙන් 27-28

නිවනට

9.	ශුන්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම	29
	දාන වස්තු ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම	29-30
	දානය දෙන අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම	31
	දානය පිළිගන්නා අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම	32
	දානමය පුණ්‍ය කර්මයේ විපාක ලබන අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම	32
	ශුන්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීමෙන් නිවනට	32
10.	හේතු-ඵල හෙවත් පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම	33
	කුශල මූල	33
	ත්‍රිහේතුක කුශලකර්ම සහ ත්‍රිහේතුක ප්‍රතිසන්ධි	34
	ද්විහේතුක කුශල කර්ම සහ ද්විහේතුක ප්‍රතිසන්ධි	34
	ත්‍රිහේතුක කුශලයකින් ද්විහේතුක ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබෙන හැටි	35
	අහේතුක ප්‍රතිසන්ධි	35
	දුක් නො දන්නා අවිද්‍යාව	36
	දුක් ඇතිවීමේ හේතුව නො දන්නා අවිද්‍යාව	37-38
	දුක්ධ නිරෝධය නො දන්නා අවිද්‍යාව	39
	දුක් නිරුද්ධ කිරීමේ මාර්ගය නො දන්නා අවිද්‍යාව	39
	අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා	39
	සඞ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං	40-42
	අවිජ්ජා නිරෝධා, සඞ්ඛාර නිරෝධෝ	43
	සඞ්ඛාර නිරෝධා, විඤ්ඤාණ නිරෝධෝ	43
11.	චතුරාර්ය සත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම	44
	දුක්ඛ සත්‍යය	44
	දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය	45
	දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය	45
	දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාර්ය සත්‍යය	46

පිටිපුම

සෑම කුශල කර්මයක්ම කළාට පසුව සෑම බෞද්ධයකු ම වාගේ 'ඒ පුණ්‍ය ශක්තියේ බලයෙන් නිවන් සුව ලැබේවා'යි ප්‍රාර්ථනා කළත්, නිර්වාණය සාක්ෂාත් කළ හැකි වන්නේ විදර්ශනා භාවනාව දියුණු කිරීමෙන් පමණි. වට්ටගාමී කුශල කර්ම නිසා නැවත නැවත ඉපදෙමින් සසර ගමන දිග්ගැස්සෙන බව බොහෝ දෙනෙක් නො දනිති. ඕනෑම කුශල කර්මයක් කළාට පසුව එය ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන්නේ නම්, ඒ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාමය පුණ්‍ය ශක්තිය කෙරෙහි හෝ නිර්වාණාවබෝධය සඳහා හේතු වන බැවින්, සෑම කෙනකු විසින් ම එසේ කිරීමට පුරුදු පුහුණු වීම ඉතා සුදුසු ය.

කුශල කර්ම ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන්නේ කෙසේ ද කියන කරුණ ගැන කෙටියෙන් හෝ කරන ලද විස්තර කිරීමක් කිසිම පොත පතකින් හෝ කිසිම දේශනාවක් තුළින් මේ දක්වාම අපට කියවන්නට හෝ අසන්නට නො ලැබුණ නිසා, එය අපට අවබෝධ වී ගිය ආකාරයෙන් පොතක් වශයෙන් මුද්‍රණය කිරීමෙන් බොහෝ දෙනකුම ඉන් ප්‍රයෝජනයක් ගනු ඇතැයි සිතා මෙම පොත මුද්‍රණය කිරීමට සිතීම්. එහෙත් මෙම පොත කියවීමෙන් පමණක් නො නැවතී ඒ අනුව පිලිපැද එයින් තමා විසින් ම ප්‍රත්‍යක්‍ෂමය අත්දැකීමක් ලබන අය පමණක් මෙහි සඳහන් කරුණු අවබෝධ කර ගනු ලබන අතර, අන් අය ඒ කරුණු සංඥා මාත්‍ර වලට පමණක් සීමා කර ගනු ඇත.

කුශල කර්ම සහ පුණ්‍ය කර්ම අතර වෙනසක් තිබේ ද ?

කුශල කර්ම සහ පුණ්‍ය කර්ම අතර වෙනසක් ඇතැයි දැනට බෞද්ධයන් අතර ප්‍රචලිත වෙමින් පවත්නා මතයක් ගොඩනැගී ඇතත්, එවැනි වෙනසක් දැක්වෙන බුද්ධ දේශනයක් කිසි තැනක අපට නම් දක්නට ලැබී නැත. එහෙත් 'කුශල' සහ 'පුණ්‍ය', කියන වචන දෙකම එකම අර්ථයක් දැක්වෙන පරියාය වචනයක් සේ

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් විවිධ අවස්ථාවල දී දේශනා කර තිබේ. එවැනි අවස්ථා රාශියක් අතුරෙන් සූත්‍ර පිටකයේ දැක්වෙන කිහිපයක් පමණක් මෙහි උදාහරණ වශයෙන් දැක්වීම සුදුසු යැයි සිතීමි.

01. "තීණිමානි භික්ඛවේ පුඤ්ඤකිරිය වන්ථුනි. කතමානි තීණි: දානමය පුඤ්ඤකිරිය වන්ථු, සීලමය පුඤ්ඤකිරිය වන්ථු, භාවනාමය පුඤ්ඤකිරිය වන්ථු" මහණෙනි, පුණ්‍යකිරිය වස්තූන් තුනක් ඇත. කවර තුනක් ද: දානමය පුණ්‍යකිරිය වස්තු, සීලමය පුණ්‍යකිරිය වස්තු, භාවනාමය පුණ්‍යකිරිය වස්තු. (අංගුත්තර තික නිපාතය)

භාවනා කිරීම 'කුශල්' වශයෙනුත්, සෙසු කුශල කර්මයන් 'පුණ්‍ය' වශයෙනුත් ගනු ලබන අදහස කෙතරම් නම් දුරට නිරවද්‍ය දැයි මෙම බුද්ධ දේශනාව පෙන්නා දෙනු ඇත.

02. "තීණිමානි භික්ඛවේ කුසලමූලානි..... අලෝභෝ කුසලමූලං, අදෝසෝ කුසලමූලං, අමෝහෝ කුසලමූලං" මහණෙනි, කුශල කර්ම කිරීමට මුල්වන කුශලමූල තුනක් ඇත: අලෝභය කුශලමූලයක්, අද්වේෂය කුශලමූලයක්, අමෝහය කුශලමූලයක්. (අංගුත්තර තික නිපාතය)

පුණ්‍ය කර්ම හෝ කුශල කර්ම වශයෙන් ගනු ලබන කවර කුශල කර්මයක් වේවා, ඒ සෑම එකක්ම කිරීමට මුල්වන්නේ මෙම කුශලමූල තුන පමණක් ම බව තේරුම් ගත් විට, කුශල කර්ම සහ පුණ්‍ය කර්ම අතර වෙනසක් තිබිය හැකි දැයි අවබෝධ කර ගත හැකි වනු ඇත.

03. "ඒසා භික්ඛවේ වේඨකණ්ටකී නන්දමානා උපාසිකා

සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන පමුබේ හික්ඛු සඞ්ඝේ ඡළඞ්භග සමන්තාගතං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපේති”

'වේඵකණ්ටකී නන්දමාතා උපාසිකාව සැරියුත් මුගලන් පාමොක් හික්ඛු සඞ්ඝයා වෙත අංග භයකින් යුතු දක්ඛිණාවක් පිරිනමයි' ආදී වගයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඡළඞ්භගදාන සූත්‍රයේ' (අංගුත්තර 6) දක්වා වදාරමින්, එවැනි දානයකින් ලැබෙන ආනිසංශය ගැන "ඵචං ඡළඞ්භග සමන්තාගතාය දක්ඛිණාය න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගන්තුං එත්තකෝ පුඤ්ඤාහිසන්දෝ, එත්තකෝ කුසලාහිසන්දෝ..." 'එවැනි ඡළංග සමන්තාගත දානයකින් ලැබෙන පුණ්‍ය ශක්තිය මෙතරම් පුණ්‍යස්කන්ධයක් ය, මෙතරම් කුශලස්කන්ධයක් යැ'යි ප්‍රමාණ කළ නො හැකි' බව වදාරා ඇත.

මෙහි දී 'කුශල' සහ 'පුණ්‍ය' කියන වචන දෙකම එකම අර්ථයක් දැක්වීම සඳහා යෙදී නොමැති දැයි සිතා බලන්න.

- 04. "පුඤ්ඤං චුච්චති යං කිඤ්චි තෙධාකුකං කුසලාහිසඞ්ඛාරං..." යම් කිසි ත්‍රිවිධාකාර කුශල සංස්කාර රැස්කිරීමක් තිබේ නම් එය 'පුණ්‍ය' යැ'යි කියනු ලැබේ. (බුද්ධ ජයන්ති ප්‍රකාශන - මහා නිද්දේස පාලි - පිටු 124).

මෙහි 'පින්' සහ 'කුශල' අතර වෙනසක් දක්වා තිබේ දැයි බලන්න.

- 05. "වත්තාරෝ මේ හික්ඛවේ පුඤ්ඤාහිසන්දා කුසලාහිසන්දා..." (අංගුත්තර 4 බු. ජ. ප්‍රකාශන පිටු 106, 108) - මහණෙනි, පුණ්‍ය ප්‍රවාහයන්, කුශල ප්‍රවාහයන් හතරක් ඇත.

යම්කිසි හික්ෂුවක් සිවුපසය පරිහෝග කරන විට, මෙන්තා කරුණා මුදිතා උපෙක්ඛා කියන සතර බ්‍රහ්ම විහරණ ධ්‍යානයකට සමවදින්නේ නම් හෝ, අරහත් ඵල සමවතට සමවදින්නේ නම්, එම සිවුපසය පිරිනැමූ අයට අතිමහත් පුණ්‍යස්කන්ධයක්, අතිමහත් කුශලස්කන්ධයක් අත්වන බව මෙම සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාරා තිබේ.

මෙහි දී 'පින්' සහ 'කුශල' කියන වචන දෙකම පරියාය වචනයක් වශයෙන් යෙදී නො මැති දැයි බලන්න.

06. "තීහි හික්ඛවේ ධම්මේහි සමන්තාගතෝ පණ්ඩිතෝ චේදිතබ්බෝ. කතමේහි තීහි: කුසලේන කාය කම්මේන, කුසලේන වචී කම්මේන, කුසලේන මනෝ කම්මේන" (අංගු 1 බු.ප. ප්‍රකාශන පිටු 200) - කුශල වූ කාය කර්මවලින්, කුසල වූ වචී කර්මවලින්, කුශල වූ මනෝ කර්මවලින් සමන්තාගත වූ පණ්ඩිතවත් තැනැත්තා දත යුතු ය.

කුශල කාය කර්ම, කුශල වචී කර්ම, කුසල මනෝ කර්ම කියන්නේ මොනවාට දැයි සිතා බලන්න.

07. "..... තං කිම්මඤ්ඤථ කාලාමා ඉමේ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා' ති"
 කුසලා හන්නේ (කාලාම සූත්‍රය - අංගුත්තර නිකාය)

කාලාමයෙනි, ලෝභයෙනි, ද්වේෂයෙනි, මෝහයෙන් යට නො වී පස්පවින් වළකිනවා නම් එය කුශලයක් ද, අකුශලයක් ද ?

"කුශලේ ස්වාමීනි"

සතුන් මැරීමෙන් වැළකීම ආදිය කුශල් ද අකුශල් ද කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒවා ගැන විමසූ පසු 'ඒවා කුශල්' වශයෙන් දක්වා ඇති ආකාරය බලන්න.

- 08. "පස්ස පුඤ්ඤානං විපාකං - කුසලානං සුඛේසිනෝ මෙක්ඛං චිත්තං චිතාවෙන්වා - සත්තවස්සානි හික්ඛවේ සත්ත සංවට්ට-විට්ට කප්පේ - නයිමං ලෝකං පුනාගමං" (අංගුත්තර 7 - මා පුඤ්ඤභාසී සූත්‍රය)

සැප කැමැත්තෙන්, කුශල සංඛ්‍යාත පුණ්‍යයන්ගේ විපාකය බලව. මම මෙමග්‍රී ධ්‍යාන සිත් සත් වසරක් වඩා ආහස්සර බුන්ම ලෝකයේ ඉපිද, නැසෙන්නා වූ ද, වැඩෙන්නා වූ ද කල්ප 7 ක් ම බුන්ම ලෝකයෙන් මෙලොවට නො පැමිණියෙමි.

මෙහි දී මෙමග්‍රී ධ්‍යාන සිත් පවා, 'පුඤ්ඤානං කුසලානං විපාකං' - කුශල් වූ පුණ්‍ය විපාක ලබා දුන් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාරා ඇති අයුරු බලන්න.

- 09. "නාහං හික්ඛවේ අඤ්ඤං ඒකබලමිපි සමනුපස්සාමි යං ඵවං දුප්පසහං යථ්සිදං හික්ඛවේ මාරබලං. කුසලානං හික්ඛවේ ධම්මානං සමාදාන හේතු ඒවමීදං පුඤ්ඤං පවඛ්ඛති" (දීඝ නිකාය - චක්ඛවත්ති සීහනාද සූත්‍රය)

මහණෙනි, මාර බලය තරම් මැඩලීමට අපහසු අන් කිසිම බලයක් මම දකින්නේ නැහැ.

මහණෙනි, කුශල් ධර්ම වැඩි වැඩියෙන් කිරීමේ හේතුවෙන්, මාර බලය පවා මැඩලීමට හැකි රහත් ඵලය වුවත් ලබා දෙන පින් වැඩෙනවා.

මෙහි 'කුශල' සහ 'පුණ්‍ය' යන වචන එක ම අර්ථයක් දැක්වීම සඳහා යෙදෙන ආකාරය බලන්න.

පින් සහ කුශලේ අතර වෙනසක් ඇතැයි යන මතයේ ඔබ තවදුරටත් පිහිටා සිටියත්, නො පිටියත්, කවර කුශල කර්මයක් හෝ පුණ්‍ය කර්මයක් කළාට පසුව, එය නුවණින් විමස විමසා සම්මර්ශනය කරමින් ප්‍රත්‍යචේක්‍ෂා කිරීම නිර්වාණාවබෝධය සඳහා හේතුවන බව අවබෝධ කර ගැනීම ප්‍රඥාගෝචර වේ.

ඔබ සැමට නිවන් සුව ම අත් වේවා !

දන්කන්දේ ධම්මරතන හිමි
2011 නොවැම්බර්

කුශල කම් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීම

මේ අයට අද දින, කුශල කමියක් කර, එම කුශල කමිය ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන ආකාරය පිළිබඳව තරමක සරල දේශනාවක් ඉදිරිපත් කිරීමට යි බලාපොරොත්තු වන්නේ. ඒ අසා, සෑම කුශල කමියක්ම කළාට පසුව ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීමට පුරුදු වන්න.

සේධ - අසේධ

"සේධා වා පුපුඡ්ඡනා වා කුසලං අනිච්චතෝ දුක්ඛතෝ අනත්තතෝ විපස්සන්ති" කියලා පාඨයක් දක්වලා තිබෙනවා. සේධ කෙනෙක් හෝ පෘථිඡ්ඡන භූමියේ සිටින කෙනෙක් කුශලයක් කළාට පසුව, ඒ කුශලය අනිච්චතෝ දුක්ඛතෝ අනත්තතෝ විපස්සන්ති - අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන් විදර්ශනාවට නඟනවා කියන එක යි එහි අදහස. සේධා වා පුපුඡ්ඡනා වා කියලා වචන දෙකක් මෙහි දක්වා තිබෙනවා. සේධ කියන්නේ රහත් නො වූ, සෙසු මාර්ගඵල ලාභී හැමෝම. රහත් වූ කෙනකුට අසේධ කියලා කියනවා. අශෛෂ කියන වචනය යි ඒ සඳහා සිංහලෙන් කියනු ලබන්නේ. නැවත හික්මෙන්නට දෙයක් නො මැති නිසා අශෛෂ යි; තවදුරටත් හික්මෙන්නට ඇති නිසා සේධ යි. "සික්ඛති සික්ඛති" ති බෝ හික්ඛවේ තස්මා සේධෝ" ති වුවුවනි" කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සේධ කියන වචනය නිර්වචනය කොට වදාළ පාඨයක් තිබෙනවා. එහි අදහස 'හික්මෙන නිස යි මහණෙනි, සේධ කියලා කියන්නේ' කියන එක යි.

"කිඤ්ච සික්ඛති" කුමක ද හික්මෙන්නේ: "අධි සීලම්පි සික්ඛති, අධි චිත්තම්පි සික්ඛති, අධි පඤ්ඤම්පි සික්ඛති" - අධි ශීලය වඩමින් හික්මෙනවා; අධි සමාධිය දියුණු කරමින් හික්මෙනවා; අධි ප්‍රඥාව වැඩෙන අයුරින් හික්මෙනවා. මෙහි 'අධි' කියන්නේ ඉතා බහුල, ඉතා උතුම්, ඉතා උසස් වැනි අර්ථයක් දැක්වෙන උපසර්ග වචනයක්.

එතකොට ශීල-සමාධි-ප්‍රඥා කියන ත්‍රි ශික්‍ෂා ගුණ ධර්මයන් දියුණු කරමින් හික්මෙන තැනැත්තා තමයි සේඛ කියන්නේ. රහත් වූ කෙනකුට ඒවා නැවත දියුණු කරන්නට අවශ්‍ය නැති නිසා අසේඛ කියන වචනය පාවිච්චි කරනවා.

එතකොට 'සේඛා වා පුට්ඨජනා වා' සෝවාන් සකාදාගාමී අනාගාමී තත්ත්වයට පත් වූ කෙනෙක් හෝ, පෘථජ්ජන භූමියේ සිටින කෙනෙක් හෝ, **කුසලං කක්ඛා**, කුශල කමියක් කර, අනිච්චතෝ දුක්ඛතෝ අනත්තතෝ විපස්සන්ති, අනිත්‍ය - දුක්ඛ - අනාත්ම වශයෙන් විදසුන් ඇසින් බල - බලා විදර්ශනා කරනවා කියන එක යි මූලින් ම දැක් වූ පාඨයේ සරල අදහස.

කුශල අකුශල කමී දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය යි.

ඕනෑම කමියක් කළාට පසුව, අප විසින් තේරුම් ගත යුතු කරුණක් තිබෙනවා. අකුශල කමී දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් වනවා, ඒ වගේම කුශල කමීත් දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් වනවා කියන කාරණාව. හේතුව, කුශල කමී තුළිනුත් නැවත නැවත ඉපදෙනවා. අප මේ මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ඉපදුණේ, මේ භවයේ අප මේ ප්‍රතිසන්ධිය ලැබුණේ, පසුගිය භවයේ මරණ මොහොතේ කුශල කමියක් සිහිපත් වූ නිසා. ඒ කුශල කමියේ ප්‍රතිවිපාකයක් වශයෙන් ප්‍රතිසන්ධි විඥානය මේ ජීවිතයේ හට ගන්නා. එම නිසා මේ නාම රූප ධර්ම පහළ වුණා.

මෙම නාම රූප ධර්මයන්ගේ පැවැත්ම නිසා ම, ඉපදුණු දවසේ සිට අද මේ දක්වා ම අති විශාල දුක්ඛස්කන්ධයක් අප අත්දැකලා තිබෙනවා; ඉදිරියටත් මරණ මොහොත දක්වා ම විශාල දුකක් අත්දකින්නටත් සිදු වෙනවා.

මේ දුක් සියල්ලම අත් දකිනට සිදු වුණේ, සිදු වන්නේ ජාතිය ඇති වුණ නිසා. ජාතිය කියන්නේ ඉපදීම. ඉපදීමක් නො තිබුණා නම්, අපට මේ ජීවිතයේ දුක් එකක්වත් විඳින්නට සිදු වන්නේ නැහැ. ඉපදීම ගෙන දීමට හේතු වුණේ, අප ගිය හවයේ දී මැරෙන මොහොතේ සිහිපත් වූ කුශල කමීය. ඒකේ විපාකයක් වශයෙනු යි මේ ප්‍රතිසන්ධි විඥානය ගෙන දුන්නේ. එම නිසා කුශල කමී පවා දුක ඇතිකර දෙන හේතුවක්, දුක්බ සමුදය සත්‍යයක්. මෙය අනිවාර්යයෙන්ම තේරුම් ගත යුතු යි.

අකුශල කමීවලින් දුගතිගාමී දුක් ලබා දෙනවා වගේ ම, කුශල කමීවලින් සුගතිගාමී දුක් ලබා දෙනවා. එම නිසා අකුශලේ පමණක් නො වෙයි, කුශලෙන් දුක්බ සමුදය සත්‍යයක්. සංසාරයේ නැවත නැවත ඉපදීමට, ප්‍රතිසන්ධි විපාක ගෙන දෙන ඒ කුශල අකුශල කමී සෑම එකක් ම හේතු වෙනවා.

"අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං" කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ එම නිස යි. අවිද්‍යාව පාදක කොට ගෙන කුශලාකුශල කමී සංස්කාර රැස් වෙනවා. එම නිසා නැවත නැවත ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය ඇතිවන බවත්, ඒ තුළින් සංසාරික දුක් නැවත නැවතත් අනුභව කරන්නට සිදුවන බවත් මේ අය තේරුම් ගත යුතු යි.

එම නිසා කුශල කමී කිසිසේත් උපාදාන කළ යුතු දේවල් නො වෙයි. කුශල කමී පමණක් නො වෙයි, කිසිම දෙයක් උපාදාන කිරීම සුදුසු නැහැ. "නව කිඤ්චි ලොකේ උපාදියති" කිසිවක් උපාදාන නො කළ යුතු යි කියන එක යි එහි සාමාන්‍ය අර්ථය.

කුශල කම් නිව්‍යානවබෝධය සඳහා උපයෝගී කර ගැනීම

කුශල කම් පවා උපාදාන කරන්නට හොඳ නැහැ කියා සිතා, කුශල කම් උපාදාන කර ගන්නේ නැතිව කුශල කම් සිදු කළත්, ඒ කුශල කම් ඒකාන්ත වශයෙන්ම දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් කියන එකක් තේරුම් ගන්නට ඕනෑ. දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් වූ කුශල කම් නො කර සිටින්නට බැහැ. මේක යි මෙහි තිබෙන ප්‍රධානතම අවදානම් තත්ත්වය. හේතුව කුශල කම් දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය කියලා ඒවා නො කර සිටින්නට බැහැ. ඊට අමතරව, සසර දුකින් මිදීම සඳහාත් කුශල කම් කරන්නට සිදු වෙනවා.

“එවං ජාතේන මවිචේන - කත්තඛිඛං කුසලං බහුං” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාළ ගාථාවක පද දෙකක් තිබෙනවා. ඉපදුණු මනුෂ්‍යයා විසින් බොහෝ කුශල කම් කළ යුතු යි කියන එක යි එහි අදහස. එම නිසා කුශල කම් සිදු කරන්නට ඕනෑ. ඒ වගේම ඒ කුශල කම් තුළින් නැවත නැවත ඉපදී සසර දුක් අනුභව කරන්නට සිදුවන නිසා, ඒවාම දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් වන නිසා, මේ කුශල කර්ම ම අප අරමුණක් කර ගන්නට ඕනෑ නිවන් යාම සඳහා.

මෙන්න මේ කුශල කම් නිවන් යාම සඳහා අරමුණක් කර ගනිමින් කරනු ලබන විදර්ශනා භාවනාව තමයි, කුශල කම් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම කියලා කියන්නේ. ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා කියන එකේ අදහස, නුවණින් සිහිපත් කරනවා, නුවණින් විමස විමසා දකිනවා කියන එක යි.

කුලල කම් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂණ කළ හැකි ආකාර

01. අනිත්‍ය වශයෙන්
02. දුක් වශයෙන්
03. අනාත්ම වශයෙන්
04. ධාතු වශයෙන්
05. පංචස්කන්ධ වශයෙන්
06. ශූන්‍ය වශයෙන්
07. හේතු-ඵල හෙවත් පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම වශයෙන්
08. චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්ම වශයෙන්

තවත් විවිධාකාර තිබෙනවා කවර ප්‍රණය කමියක් කළත් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂණ කළ හැකි.

ත්‍රිවිධ ප්‍රණය ක්‍රියා

"තිණිමානි භික්ඛවේ පුඤ්ඤකිරිය වත්ථුනි. කතමානි තිණි: දානමය පුඤ්ඤකිරිය වත්ථු, සීලමය පුණ්‍යකිරිය වත්ථු, භාවනාමය පුඤ්ඤකිරිය වත්ථු" ආදී වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාරා ඇති පරිදි දාන ශීල භාවනා කියන ත්‍රිවිධ ප්‍රණය ක්‍රියාවන්ම කළ යුතු යි.

දන් දීම පමණක් ප්‍රමාණවත් වන්නේ නැහැ. දන් දීමෙන් ලැබෙන්නේ ලෞකික සැප සම්පත්, හව හෝග සැප සම්පත් පමණ යි. දන් දීමෙන් ලැබෙන ලෞකික හව බෝග සැප සම්පත් උපයෝගී කර ගෙන නිවන් අවබෝධ කිරීමට අවශ්‍ය ගුණ ධර්ම දියුණු කර ගැනීමට

හැකිකම තිබෙන නිසා දන්දීමේ කුශලය වක්‍ර වශයෙන් නිවාණාවබෝධය සඳහා හේතු විය හැකි වුවත්, සෘජු වශයෙන් නිවන් දැකීමට එය හේතු වන්නේ නැහැ.

ශීලය පමණක් ආරක්‍ෂා කළත් මදි. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'චූල සාරෝපම සූත්‍රයේ' සූත්‍රය දක්වා තිබෙනවා මෙලෙසින්: ගසක අරටුවක් සොයන්නට යන මිනිහෙක් විශාල ගසක් දකිනවා මහණෙනි; මේ ගහ දැකලා ඒ මිනිහා ගහේ තිබෙන කොළත්, මල් ටිකත් කඩාගෙන යනවා; ඒ මිනිහා ගහේ අරටුව දැක්කේ නැහැ, ගෙනියන්නේ නැහැ. ඒ වගේ ශීල මාත්‍රයෙන් නවතින කෙනෙක් බුද්ධ ශාසනයේ අරටුව - හරය - සාරය දකින්නේ නැහැ, ගෙනියන්නේ නැහැ.

ශීලය පමණක්ම ආරක්‍ෂා කරමින්, එයම උපාදාන කර ගෙන කටයුතු කිරීම කිසිසේත් ම ප්‍රමාණවත් වන්නේ නැහැ. නමුත් ශීලය අත්‍යවශ්‍ය යි. ශීලයේ පිහිටා තමයි සමාධිය වැඩිය යුත්තේ, ශීලයේ පිහිටා තමයි ප්‍රඥාව වැඩිය යුත්තේ.

සමහර අය භාවනා විතරක් කරනවා. භාවනා පමණක් කරලත් මදි. සමඵ වශයෙන් භාවනා කලා නම් සමාධිය උපදවා ගන්නට පුළුවන්. ඒ කියන්නේ ධ්‍යාන උපදවා ගත හැකි යි. උපදවා ගත් ධ්‍යාන මරණ මොහොත දක්වා නො පිරිහෙලී තිබුණොත්, බ්‍රහ්ම ලෝකයක උපදින්නට පුළුවන්. අඩුම වශයෙන් සෝවාන් වෙලාවත් නැත්නම්, බ්‍රහ්ම ලෝකයෙන් චූක වුණාට පස්සේ සුගතිගාමී වෙලා, පසුව දුගතිගාමීවලත් ඉපදිය හැකි නිසා ඒ අය බොහෝ කල් සංසාරේ නැවත නැවත යනවා.

විදර්ශනා භාවනා කළොත් නිවන් සුව ලබන්නට පුළුවන්. ඒක තමයි මේ අයගේ පරමාර්ථය විය යුත්තේ.

නමුත් දන් දීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිවිපාක භාවනාවෙන් ලබන්නට බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටිය කාලයේ සිටිය 'ලෝසක' මහ රහතන් වහන්සේ ගැන මේ අය සමහරවිට අසා ඇති. මුළු ජීවිත කාලයේම බඩගින්නෙන් සිටියේ. කිසිම දවසක ආහාරයක් නිසි පරිදි ලැබීලා නැහැ. ඒකේ අනෙක් පැත්ත 'සිවලී' මහ රහතන් වහන්සේ. මහා කාන්තාරයක් මැදින් ගියත්, මහා වනාන්තරයක් මැදින් ගියත්, ජන ශුන්‍ය ප්‍රදේශයක් මැදින් ගියත්, කිසි දිනක දානය වැරදිලා නැහැ.

බුදු වුණත්, පසේ බුදු වුණත්, රහත් වුණත් පිරිනිවන් පාන මොහොත දක්වා ම ජීවත් වන්නට ඕනෑ. ජීවිතය පහසුවෙන් ගෙන යාමට ආහාර ජාන, මිල මුදල්, බෙහෙත්-හේන් ආදිය අවශ්‍ය යි. ඒවා ලැබීම සඳහා දානමය පුණ්‍ය කමීත් එම නිසා කළ යුතු යි.

ඒ වගේම සිල් රැකීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිඵල දානයෙන් ලැබෙන්නෙන් නැති නිසා ශීලයත් ආරක්‍ෂා කළ යුතු යි.

එම නිසා දාන - ශීල - භාවනා කියන පුණ්‍ය ක්‍රියා තුනම කළ යුතු යි.

විදර්ශනා භාවනාව හැර දානාදී අනෙක් සෑම පුණ්‍ය කමීයක් ම කළාට පසුව, ඒවා විදර්ශනාවටත් නගන්නට ඕනෑ. විදර්ශනා භාවනාවක් කළාට පසුව වුවත්, ඒකත් විදර්ශනාවට නගන්නට පුළුවන්. 'මම මේ විදර්ශනා භාවනා කළා කියලා සිතුවට, සත්‍ය වශයෙන් ම මේ අප්‍රකාශනීය පංචස්කන්ධ ධර්ම ඇතිවී ඇතිවී, නැතිවී නැතිවී යාම නේ ද සිදු වුණේ, ඒවත් අනිත්‍යයට ගියා නේ ද, ඒවත් හේතූන් නිසා හටගත් ධර්ම නේ ද, 'මම' භාවනා කළේත් නැහැ, මම භාවනාවට ගත් අරමුණුත් නැහැ, ඒ අරමුණුත් මේ අප්‍රකාශනීය පංචස්කන්ධ ධර්ම පමණක් ම හැර වෙන කිසිවක් නො වෙයි නේ ද, සංස්කාර ධර්ම අරමුණු කරමින් සංස්කාර ධර්ම ම ඇතිවෙමින්

නැතිවෙමින් යාමක් පමණක් නේ ද මේ සිදු වූණේ, මේ දකින්නෙත් සංස්කාර ගොඩක් නේ ද' මේ ආදී වශයෙන් විදර්ශනා භාවනාවක් කලාට පසුව වුවත්, නැවත ඒ භාවනාවම විදර්ශනාවට නගන්නට පුළුවන්. මෙයින් අදහස් කරන්නේ මේවා සිහිපත් කිරීම නො වෙයි, ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන්ම ඒ කරුණු තමාට අවබෝධ වී පෙනී යාම යි ඉතාමත් ම අවශ්‍ය.

අනිත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීම

උදාහරණයක් වශයෙන් දානමය පුණ්‍ය ක්‍රියාවක් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන හැටි දැන් බලමු. පළමුවෙන්ම අනිත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීම ඉතා පහසු යි.

මෙය ඉතාමත් ම පහසු ක්‍රමයක්. ප්‍රඥාව එතරම් නැති කෙනකුට වුවත් මෙය කරන්නට පුළුවන්. දානය දීම හා සම්බන්ධයෙන් පහළ වූ කායික ක්‍රියා, වාචසික ක්‍රියා, මානසික ක්‍රියා, අනිත්‍යයට ගිය ආකාරය දැකීම යි මෙහි දී කළ යුතු වන්නේ. මේ අය දන්නවා දානයක් දීමේ දී විවිධ කායික ක්‍රියා සිදු කළ බව. ඒ වගේම ඒ හා සම්බන්ධ විවිධ වචන පිට කලා, වාචසික ක්‍රියා සිදු වුණා. ඒ පිළිබඳ විවිධ සිතුවිලි ජනිත වුණා, මානසික ක්‍රියා සිදු වුණා.

1.1 කායික ක්‍රියා අනිත්‍ය බව

මේ සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම කර ඉවර වෙන විටම ඒ කායික ක්‍රියාව නිම වුණා. එලෙසින්ම ඒ සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම ක්‍ෂණයක් ක්‍ෂණයක් පාසාම ක්‍ෂණික වශයෙනුත් අනිත්‍යයට ගියා.

උදාහරණයක් වශයෙන් සිතමු කෙනෙක් ඵලවලුවක් කපනවා කියලා. ඒ කැපීමේ ක්‍රියාව ආරම්භ කළ මොහොතේ සිටම, පලමුවන කැපීමේ කායික ක්‍රියාව ඉවර යි දෙවැනි සැරේ කපන විට, දෙවැනි සැරේ කැපීම ඉවර යි තුන්වන සැරේ කපන විට. මේ විධියට කැපීමේ සෑම ක්‍රියාවක්ම අනිත්‍යයට යනවා කැපීමේ ක්‍රියාව නිම වන තෙක්ම. කපා ඉවර වුණාට පසුව, කැපීමේ ක්‍රියා සන්නතියම නිරුද්ධ වී යනවා.

මෙලෙසින් දානමය පුණ්‍ය ක්‍රියාව සම්බන්ධයෙන් යම්තාක් කායික ක්‍රියා සිදු කලා නම්, ඒ සෑම කායික ක්‍රියාවක් ම එතනම එතනම එතනම නැතිවී නැතිවී ගිය ආකාරයත්, ඒ වගේම ඒ කායික ක්‍රියාවන් කර නිම වුණාට පසුව, ඒ ඒ ක්‍රියා දාමයේ සන්නතිය නිරුද්ධ වී ගිය ආකාරයත් අපට අවබෝධ කර ගන්නට පුළුවන්. එම නිසා, 'කායික ක්‍රියා අනිත්‍ය යි, නිරුද්ධ වී යන ධර්ම'ය කියලා ඒ අනිත්‍යයට ගිය ආකාරය සහ ඒ නිරෝධයට පත් වූ ආකාරය අපේ සිතට පෙනෙන්නට ඕනෑ; අවබෝධ වී පෙනී යන්නට ඕනෑ. එලෙසින් සිතීම නො වෙයි අවශ්‍ය වන්නේ, මෙලෙසින් පෙනී යාම යි අත්‍යවශ්‍ය.

1.2 වාචසික ක්‍රියා අනිත්‍ය බව

මේ වගේම දානය සම්බන්ධයෙන් යම් යම් වචන පිට කලා නම්, ඒ වචන පිට කළ වාරයක් වාරයක් පාසාම, එක එක වචනයක් වචනයක් පාසාම ඒ වචන නැතිවී නැතිවී යනවා. එක වචනයක් පිට කරත් දී ශබ්ද කිහිපයක් පාවිච්චි කරන විට, ඒ ශබ්දත් වහ වහා නිරුද්ධ වී යන ආකාරයත් දකින්නට පුළුවන්. උදාහරණයක් වශයෙන් දානය කිව්වොත් එතන ශබ්ද තුනක් තිබෙනවා 'දා-න-ය' කියලා. 'දා' ශබ්දය ඉවර වෙලා 'න' ශබ්දය පිට කරන විට; 'න' ශබ්දය ඉවර යි 'ය' ශබ්දය පිට කරන විට. මේ විධියට එක වචනයක ඇති අනු ශබ්දත් නැතිවෙමින් නැතිවෙමින් යනවා. වචන සියල්ලම පිට කලාට

පසුව වචන සන්නතිය හෙවත් වචන පරම්පරාවේ පැවැත්මක් නිරූද්ධ වී යන බව අවබෝධ විය යුතු යි. මේ ආකාරයෙන් ඝෂණික වශයෙන් සහ සන්නති වශයෙන් වාචසික ක්‍රියා අනිත්‍යයට යමින් නිරූද්ධ වී යන ආකාරයක් දකින්නට පුළුවන්.

1.3 මානසික ක්‍රියා අනිත්‍ය බව

ඊළඟට මානසික ක්‍රියා. දානය දීම සම්බන්ධයෙන් විවිධ සිතුවිලි පහළ වුණා. "චේතනාහං භික්ඛවේ කම්මං වදාමි, චේතයිත්වා කම්මං කරෝති කායේන වාචා මනසා" කියන පාඨය මේ අය අසා ඇති එකක්. චේතනාව යි මහණෙනි, මම කර්මය කියා කියන්නේ, චේතනාවක් ඇතිකර ගෙන, ඒ චේතනාව ඇති වුණ නිසා කායික වාචසික මානසික කම් කරනවා කියන එක යි ඒ පාඨයේ සරල අදහස. දානය දීම සම්බන්ධයෙන් දානය දීමට සිතූ මොහොතේ සිට දානය දී නිම වන තෙක්ම චේතනාව සහිත විවිධ සිතුවිලි ධම් පහළ වුණා.

මේ සෑම සිතුවිල්ලක් ම ඇති වෙන විටම නැතිවී යනවා. සිතුවිලි වලට දිගටම පවතින්නට හැකිකමක් නැහැ. ඇතිවුණ විගසම නැතිවී යාම යි ඒවායේ ස්වරූපය. ඒ සිතුවිලි එතනම එතනම වහ වහා නිරූද්ධ වී යාම දැකීමට අමතරව, සිතුවිලි පරම්පරාවේ - සන්නතියේ - නැතිවී නිරූද්ධ වී යාමක් දකින්නට පුළුවන්.

මෙලෙසින් කායික ක්‍රියා අනිත්‍යයට යමින් නිරූද්ධ වී ගියා. වාචසික ක්‍රියා අනිත්‍යයට යමින් නිරූද්ධ වී ගියා. මානසික ක්‍රියා අනිත්‍යයට යමින් නිරූද්ධ වී ගියා.

1.4 නාම ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යතාවය

දැන් මේ ගැන නුවණින් සිතා බලන්න. දානයක් දුන්නාට පසුව විවේකයෙන් සිටින වෙලාවක මෙලෙසින් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරනවා කියලා සිතමු. ඒ අවස්ථාවේ දී කුමක් ද සිදු වන්නේ කියා සිතා බලන්න. එසේ බලන විට, 'එවිටත් සිදු වන්නේ සිතුවිලි ධර්ම ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යාමක් පමණ යි නේ ද, තමා ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරනවා නො වෙයි නේ ද' කියන කරුණ වැටහේවි.

කලින් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළ කායික ක්‍රියාවන් කිරීමට මූලික වන්නේ නාම ධර්ම ටිකක්. චේතනාව සහිත නාම ධර්ම ටිකක් ඇතිවුණේ නැත්නම් කිසිම කායික ක්‍රියාවක් අපට කරන්නට බැහැ. එම නිසා කුලල කමීයක් කරන විට සිදු කරන කායික ක්‍රියා සියල්ලම නාම ධර්මයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයක් පමණ යි. කවර කායික ක්‍රියාවක් කලත් ප්‍රමුඛ වන්නේ නාම ධර්ම. එබැවින් කායික ක්‍රියා කියන්නේ නාම ධර්ම ටිකක් ගලා යාමක්.

වාචසික ක්‍රියා සිදු කරන්නටත් සිතුවිලි පහළ වන්නට ඕනෑ. චේතනාව ප්‍රමුඛ වූ සිතුවිලි ඇතිවුණේ නැත්නම් වචන පිට කරන්නට බැහැ. වචන පිටකරනවා කියන්නේ විතක්ක විචාර චෛතසික ධර්මයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයක්. මෙම නිසා වාචසික ක්‍රියා කියන්නේ නාම ධර්ම පහළ වී යාමක් පමණ යි කියලා අවබෝධ කර ගන්නට බලන්න.

එතකොට කායික ක්‍රියා, වාචසික ක්‍රියා කියලා කිව්වට, එතන තිබෙන්නේ සත්‍ය වශයෙන් ම නාම ධර්මයන්ගේ ක්‍රියාදාමයක්. ඒ හැර කායික-වාචසික ක්‍රියාවන් නැහැ. මෙය ටිකක් ගැඹුරු කරුණක්; අවබෝධ කර ගන්නට බලන්න.

මේ නාම ධර්ම හැම එකක් ම ඇතිවී නැතිවී යනවා. මේ නාම ධර්ම ඇතිවී නැතිවී ගියා කියලා සිහිපත් කරන අවස්ථාවෙන් තිබෙන්නේ නාම ධර්ම. ඒවත් ඇතිවෙලා නැතිවෙලා යනවා. නැතිවී ගිය ඒ නාම ධර්ම දෙස ආපසු හැරී බැලූවොත් කිසිවක් ඉතිරි වෙලා නැහැ. මේ නාම ධර්ම තමයි 'මම' කියලා ග්‍රහණය කළේ. 'මම' කියලා සිතන්නට හැකි වූණෙත් නාම ධර්ම නිසා. ඒ සිතීම ඇතිවූණෙන් නාම ධර්ම ම අරමුණු කරලා. එතකොට 'මම' කියන සිතුවිල්ලත් නාම ධර්ම. 'මගේ' කියන එකත් නාම ධර්ම. ඒ ගැන යථා පරිදි මෙලෙසින් සිතන එකත් නාම ධර්ම. මේ නාම ධර්ම ඇතිවෙනවා, පවතිනවා, නැතිවෙනවා, නැවත ඇතිවෙනවා, නැවත පවතිනවා, නැවත නැතිවෙනවා. මේ ආකාරයෙන් දිගින් දිගට ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යන නාම ධර්මවල, ඒවා නිරුද්ධ වී ගියාට පසුව මොනව ද ඉතිරි වන්නේ කියලා නුවණින් සිතා බලන්න. අනිත්‍ය වශයෙන් බැලීම තුළින් අනාත්ම ස්වභාවය දැකීමට මෙය ඉවහල් වනවා.

දූකක් වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම

දානය දීම සම්බන්ධයෙන් සිදු කළ සියළුම කායික වාචසික මානසික ක්‍රියාවන් දූකක් වශයෙනුත් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කළ හැකි යි. දානය දීම වෙනුවෙන් අවශ්‍ය වන දේවල් සම්පාදනය කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය මුදල් සොයා ගැනීමට, ඒවා ගෙන ඒම සඳහා අලෙවි කරන ස්ථාන කරා යාමට, ඒවා ගෙන ඒමට, මේ ආදී සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම දූකක් මිස සැපක් නො වෙයි. දානය පිළියෙල කිරීමත්, ගෙන ඒමත් දූකක්. කය නිසලව සන්සුන්ව තබා ගනිමින්, සිත ධ්‍යාන මට්ටමක වැනි සමාධි සුවයක තබා ගනිමින්, සිටින විට ඇති නිවීම හා සන්සිදීම හා, මෙම කායික ක්‍රියාවන් සිදු කරන විට ඇති කායික මානසික තත්ත්වය සංසන්දනය කර බලන්නට පුළුවන් නම්, එවැනි කෙනකුට කායික ක්‍රියා සිදු කිරීම දූකක් බව පහසුවෙන් තේරුම් ගන්නට පුළුවන්. විවිධ අරමුණු කරා දුවමින් සිත ක්‍රියාශීලී වනවාට වඩා, සමාධි සුවයක සිත පැවැත්වීම උසස් එකක්; එය ශාන්ත ප්‍රණීත තත්ත්වයක්. මෙම නිසා කායික ක්‍රියා සිදු කිරීමත්, ඒ කායික ක්‍රියා සිදු කරන විට සිත ක්‍රියාත්මක වීමත් දූකක්.

එලෙසින්ම දානය හා සම්බන්ධයෙන් වචන පිට කිරීමත් දූකක්, සැපක් නො වෙයි. වචන පිට නො කර සිටීම සැනසීමක්. පැයක් දෙකක් එක දිගට කතා කළොත්, මේ අයට තේරුම් යාවි, එයින් තමන් කොයින්රම් නම් කායික වශයෙන් වෙහෙසකට, දූකකට පත් වෙනව ද කියලා. කතා කරන විට ශරීරයේ තිබෙන ශෛල නැති වෙනවා. එපමණක් නො වෙයි ශරීරයේ තිබෙන යම්කිසි ශක්ති ප්‍රමාණයක් වැය වෙනවා. එම නිසයි වචන පිට කරන විට වෙහෙසකට දූකකට පත් වීමක් සිදු වන්නේ. ධර්මයක් දේශනා කරන විටත් ඒක තමයි සිදු වන්නේ. වචන පිට නො කර සිත නිසලව තබා ගෙන සිටින්නට පුළුවන් නම්, එලෙසින් ම කයත් නිසලව සැහැල්ලුවෙන් තබාගෙන සිටින්නට හැකි නම්, එය ශාන්ත යි, එය ප්‍රණීත යි. නමුත් වචන පිට කිරීම දූකක් කියලා සාමාන්‍ය ලෝක සත්ත්වයාට තේරුම් ගන්නට බැහැ. එහෙත් සත්‍යය, වචන පිට කිරීම දූකක්.

මෙයට අමතරව දානයක් දුන්නාට පසුව, "දානං දත්වා තං ආරභිභ දෝමනස්සං උප්පජ්ජති" වැද්දි විධියට සිතුවොත් මානසික නො සතුටක්, දොම්නසක් පවා ඇතිවෙන අවස්ථාවන් තිබෙනවා. මෙයත් දූකක්.

මෙයටත් අමතරව, කම් සංස්කාර රැස්කිරීම නිසා ජාති දූක ඇතිවෙමින් සසර දූක විඳින්නට සිදුවන බවත් ප්‍රඥාවන්ත කෙනාට අවබෝධ කළ හැකි යි. එම නිසා එයම දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් වනවා.

මෙම නිසා දානය හා සම්බන්ධිතව සිදු කළ කායික ක්‍රියා, වාචසික ක්‍රියා, මානසික ක්‍රියා සියල්ල ම දූකක් වශයෙන් අවබෝධ කර ගන්න. එසේ වුවත්, දන් දීමත් අනිවාර්යයෙන් ම සිදු කළ යුතු පුණ්‍ය ක්‍රියාවක් බව දැන පෙර සේම දිගටම දන් දීම කළ යුතු යි.

දන්දීමේ කුශල ශක්තිය, සසර ඉපදීමටත්, එයින් සසර දුක් ලබා දීමට හේතු වුවත්, දන් දීමෙන් දිව්‍ය සම්පත්, මනුෂ්‍ය සම්පත් ආදී සෑප ලැබෙනවා කියල යි සාමාන්‍ය ලෝක සත්වයා පිළිගන්නේ. දන් දීමෙන් දිව්‍ය මනුෂ්‍ය සෑප සම්පත් ලැබෙන එක සත්‍යයක්. එසේ වුවත් ඒවා සියල්ලම මා නම් දකින්නේ දුකක් වශයෙන්. හේතුව සසර රැඳී සිටීම තරම් තවත් දුකක් නැති නිසා. "අහං භික්ඛවේ අප්පමත්තකම්පි භවං න වණ්ණේමි, අන්තමසෝ අච්ඡරා සඛ්ඛාත මත්තම්පි" අසුරු ගසන කාලයක තරම්වත් කාලයක් භවයේ රැඳී සිටීම මම වණිනා කරන්නේ නැහැ කියා එලෙසින් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලා. මෙම නිසා දන් දීම් ආදී වට්ටගාමී කුශල් කළ විට අනිවාර්යයෙන් ම ඒවා ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීමට මේ අය පුරුදු විය යුතු යි.

අනාත්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීම

දානය හා සම්බන්ධව සිදු කළ සියළුම කායික වාචසික මානසික ක්‍රියා නාම ධර්ම පමණක් බවත්, ඒ නාම ධර්ම සියල්ලම වහ වහා නිරුද්ධ වී යන බවත්, එසේ නිරුද්ධ වී ගියාට පසුව ඒවායින් කිසිවක් ශේෂ නො වන බවත්, අනිත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීමේදී අවබෝධ වන බව මා කලින් ප්‍රකාශ කළා. මෙලෙසින් ම දැක් වශයෙන් විමසූ කායික-වාචසික-මානසික ක්‍රියා සියල්ලමත් නාම ධර්ම. එලෙසින් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීමේදී ඇති වූයේත් නාම ධර්ම. මේ නාම ධර්ම සියල්ලම නිරුද්ධ වී යනවා. නිරුද්ධ වී ගියාට පසුව, කිසිවක් 'මම - මගේ - මගේ ආත්මය' කියා ගැනීමට ශේෂ වන්නේ නැහැ. මෙම නිසා දානය දුන් 'මමෙක්' නැහැ. ඒ වගේම ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළ 'මමෙක්' ද නැහැ. ඒ නිසා ඒ සියල්ලම අනාත්ම යි.

මීට අමතරව, මේ නාම ධර්ම අනිත්‍ය නම්, දුක් නම්, ඒවා 'මම - මගේ' කියා ග්‍රහණය කිරීමත් මූලාවක්. "යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං භූ තං සමනුපස්සිතුං ඒතං මම, ඒසොහමස්මි, ඒසෝ මේ අත්තා'ති"? - යමක් අනිත්‍ය නම්, දුක් නම්, වෙනස්වන ස්වරූපයෙන් යුතු නම්, එය "මම - මගේ - මගේ

ආත්මය” කියා ගැනීම සුදුසු ද යන්න යි එහි සාමාන්‍ය අදහස.

‘මම - මගේ - මගේ ආත්මය’ කියා ග්‍රහණය කරන්නෙන් සිතින්. එයත් නාම ධර්මයක් පමණ යි. මේ නාම ධර්ම සියල්ලම නැත්තටම නැතිවී නිරුද්ධ වී යනවා. නාම ධර්ම ම ‘මම - මගේ - මගේ ආත්මය’ වනවා නම්, ඒ නාම ධර්ම සියල්ලම නිරුද්ධ වී ගියාට පසුව මොනව ද ඉතිරි වන්නේ ‘මම - මගේ - මගේ ආත්මය’ කියා ගැනීමට ? කිසිවක්ම ශේෂ වන්නේ නැහැ. සියල්ලම නිවී ගොස්.

නිවන් අවබෝධ කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට සමාධි - ප්‍රඥා දියුණු වී ඇති කෙනකුට මෙලෙසින් අනිත්‍යාදී වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන අවස්ථාවේ දී මෙම නාම ධර්ම නිරෝධය අත්දකින්නට පුළුවන්. එය ශුන්‍යතා දර්ශනයක්. ‘මම - මගේ - මගේ ආත්මය’ කියා ගැනීමට ඒ අවස්ථාවේ දී ඉතිරි වී ඇති මෙම එකම ධර්මය වූ ශුන්‍යතාවය පවා නාම ධර්මයක්. එතන සිතක් සහ සිතට අරමුණු වන ‘හිස් බවක්’ තිබෙනවා. සිතට අරමුණු වන ඒ හිස් බවත් නාම ධර්මයත්, ඒ හිස්බවත් නිරුද්ධ වී නැතිවී ගියාට පසුව ‘මම - මගේ - මගේ ආත්මය’ කියා ගැනීමට මොනව ද ඉතිරි වන්නේ. මෙය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ලෙසම සිතට පෙනී යන විට, නිවන් දැකීමට තරම් පාරමී ශක්තියක් ඇති කෙනකුට නම් නිවන අත්දකින්න පුළුවන්.

අනාත්ම ස්වරූපය මේ අයට තවදුරටත් ඉතා හොඳින් අවබෝධ වේවි ධාතු - පංචස්කන්ධ - හේතුවේද - ශුන්‍ය ආදී වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන විට.

මෙලෙසින් අනිත්‍යාදී වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන විට ඇතිවන මෙම අවබෝධයත් ලබන විට විදර්ශනාමය සිතුවිලි යි සිත තුළින් ජනිත වන්නේ. එය කවදා හෝ දවසක දී නිවාණවබෝධය සඳහා නියත වශයෙන් ම හේතු වනවා.

04

ධාතු වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම

දානයක් දීමේ කුලල කමීය යි අප මේ උදාහරණයක් වශයෙන් දිගටම ගන්නේ. දානයක් දුන්නාට පසුව එය ධාතු වශයෙනුත්, ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන්නට පුළුවන්. එය තුන් ආකාරයකින් කිරීම යි වඩා සුදුසු.

01. දාන වස්තු ධාතු වශයෙන් දැකීම.
02. දානය පිරිනමන අය ධාතු වශයෙන් දැකීම.
03. දානය පිළිගන්නා අය ධාතු වශයෙන් දැකීම.

4.1 දාන වස්තු ධාතු වශයෙන් දැකීම

දාන වස්තූන් සියල්ලම පඨවි ආපෝ තේජෝ වායෝ ආකාශ කියන ධාතු කොටස් හැර වෙනත් දෙයක් නො වෙයි. ධාතු කියන්නේ සත්ව පුද්ගල ආත්ම නො වන ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යන ක්‍රියා දාමයකට. මෙම ධාතු කොටස් පහෙනුයි අජීවී සජීවී සෑම රූපයක්ම

සෑදී තිබෙන්නේ.

දානයක් වශයෙන් පදනා උබන දේවල් අප 'බත්' කියා හරි, අසවල් අසවල් බත් වර්ග කියා හරි, අසවල් අසවල් ඵලවලු, පලතුරු කියා හරි, වෙනත් කවර දෙයක් කවර ආකාරයකින් හරි හඳුනාගන්නත්, ඒ හඳුනා ගැනීම සියල්ලම ඇත්තේ අපගේ සිත තුළ විනා, ඒ දාන වස්තුවල නො වෙයි. දාන වස්තූන් ඒවායේ පාඩුවේ පැත්තක පවත්නා ධාතු මාත්‍ර පමණ යි.

උදාහරණයක් වශයෙන් 'බත්' කියා හඳුනා ගතහොත් ඒ සංඥාවට පෙර අප එය හඳුනා ගත්තේ 'සහල්' වශයෙන්; ඊට පෙර 'වී' වශයෙන්. මේ කිසිවක මේ කිසිම සංඥාවක් නැතැ.

- බත් ඇටයක් අරගෙන ඇඟිලි දෙකකින් පිටි වගේ වන තෙක් පිටි කර හැරියොත් බත් ඇටය නො පෙනී ගොස්, පිටි වැනි දෙයක් ඇඟිලි අග ගැවී ඇති බව දකින්නට පුළුවන්. ඒ පිටි වැනි කොටස් ඒකරාශි වී සන සංඥාවෙන් වැසී යන නිසා අපට එය බත් ඇටයක් ලෙස පෙනෙනවා.
- බත් ඇටයක වතුර ගතියක් තිබෙනවා. එය එහි ඇති ආපෝ ධාතුව.
- බත් ඇටයේ තිබෙන ශීතල රස්නෙ ගතිය හඳුන්වන්නේ තේජෝ ධාතුව වශයෙන්.
- බත් ඇටය පිම්බී තිබෙන්නේ වායෝ ධාතුවෙන්. වියලි බත් ඇටයක් සමඟ සසඳා බැලුවොත් මේ පිම්බුණ ස්වරූපය තේරුම් ගන්නට පුළුවන්.
- ඇඟිලිවල ගැවී ඇති බත් ඇටයේ සියුම් කොටස් වියළී පස් භාවයට පත්වෙනවා. ඒ පස් භාවයට පත්වන ස්වරූපයෙන් යුතු කොටස බත් ඇටයේ ඇති පය්වී ධාතුව.

- තරමක් වේළුණ බත් ඇටයක් තුළට වතුර උරා ගන්නේ එහි ඇති ආකාශ ධාතුව තුළිත්.

මේ අනුව බත් ඇටය කියන්නේ පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ ආකාශ කියන ධාතු 5 ට. මේ වගේම යි දාන වස්තූන් කවරක් වුවත්. ධාතු කොටස් හැර දාන වස්තූන් කියා කිසිවක් සත්‍ය වශයෙන් නැහැ.

4.2 දානය පිරිනමන අය ධාතු වශයෙන් දැකීම

දානය පිරිනමන අයගේ ශරීරක් පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ ආකාශ කියන ධාතු පහෙන් නිර්මිත වෙලා තිබෙන්නේ. මෙ ධාතු 5 හැර, ශරීරයක් කියලා දෙයක් සත්‍ය වශයෙන් නැහැ.

- ශරීරයේ මුළු බරෙන් 2/3 ක් ම ආපෝ ධාතුව හෙවත් වතුර.
- ශරීරයේ තිබෙන රස්නය සහ ශීතල එහි ඇති තේජෝ ධාතුව.
- ශරීරය තුළ ඇති වායුව වායෝ ධාතුව.
- ශරීරයේ ඇති කන් සිදුරු, නාස් සිදුරු, මුව, උදර වැනි තැන්වල ඇති සිදුරුවල ඇත්තේ ආකාශ ධාතුව. මුළු සමේම රෝම කූප තුළ ඇත්තේ ආකාශ ධාතුව. අපේ පියවි ඇසට නොපෙනුනත්, සම මී වදයක් වගේ සිදුරු සහිත එකක්.
- මේ ශරීරයේ ඇති වතුර ගතිය සම්පූර්ණයෙන් ම කවර ආකාරයකින් හරි ඉවත් කළහොත් ශරීරය වියළී, වියලුණු දර කඩක් සේ වනවා. එවැනි දර කඩක් පොළොවටම පස් වී යන්නා සේ වියළී ගිය මෙම ශරීරය නිර්මිත වී ඇති, පොළොවට පස් වී යන ගතියෙන් යුතු අණු කොටස් හඳුන්වන්නේ පයවි ධාතුව වශයෙන්.

මේ සියල්ලම රූප කොටස්.

මේ රූප කොටස්වලට අමතරව අපට සිතකුත් තිබෙනවා.

- අපට දැනෙන විවිධ වේදනා,
- අප හඳුනා ගන්නා විවිධ සංඥා,
- අපගේ සිත තුළ පහළ වන විවිධ සිතුවිලි හෙවත් සංස්කාර සහ,
- විවිධ දැනීම් හෙවත් විඥාන කියන කොටස් 4 ම ඇත්තේ සිත තුළ.

මේ නාමස්කන්ධ 4 ම 'විඤ්ඤාණ ධාතුව' යන පොදු වචනයෙනු යි මෙහි දී හැඳින්වෙන්නේ.

පට්ඨි ආපේ තේජෝ වායෝ ආකාශ විඥාන යන ධාතු 6 ක් හැර දානය දෙන 'මමෙක්' හෝ 'සත්වයෙක්' නැහැ. මෙලෙසින් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන්නේත් මමෙක් සත්වයෙක් නො වෙයි. එහි දී පවතින්නේ මේ ධාතු 6 පමණ යි.

4.3 දානය පිළිගන්නා අය ධාතු වශයෙන් දැකීම

දානය දෙන අය මෙන් ම, දානය පිළිගන්නා කවරකු වුවත්, ධාතු 6 ක් පමණ යි. බුදු - පසේ බුදු - මහ රහතන් ආදී වශයෙන් හරි, මනුෂ්‍ය තිරිසන් ආදී වශයෙන් හරි හඳුනාගන්නත්, එලෙසින් හඳුනා ගන්නේ ධාතු කොටස් 6 ක එකතුවක් හැර වෙන දෙයක් නො වෙයි. දිව්‍ය අමනුෂ්‍ය ආදී කවරකුට කවර දෙයක් පිරිනැමුවත් ඒ දිව්‍ය අමනුෂ්‍ය ආදී වශයෙන් අප කියන්නේ ධාතු කොටස් හයකට.

පිළිම වහන්සේ නමකට, වෛත්‍යයකට, බෝධියකට වැනි දෙයකට අප යමක් පූජා කළත්, ඒ සියල්ලමත් පට්ඨි ආපේ තේජෝ වායෝ ආකාශ කියන අප්ථි ධාතු කොටස් 5 ක් පමණ යි.

4.4 ධාතු වෙන්කර දැකීමෙන් නිවනට

මෙලෙසින් දාන වස්තූනුත්, දානය දෙන අයත්, දානය පිළිගන්නා අයත් ධාතු වශයෙන් හරියට අවබෝධ වූණට පසුව, තමාගේ කය සහ සිතේ ඇති ධාතු 6 වෙන් වෙන් වශයෙන් දකින්න. ඊට පසුව ධාතු 6 හය පැත්තකට වීසි කර, මැද ඇත්තේ කුමක් ද යි බලන්න. හරියට දර කෝටු 6 ක් එකට බැඳ සිටවා තිබෙනවා නම්, ඒ දර කැලී 6 හය පැත්තකට වීසි කර දමුවොත් කිසිවක් නො පෙනෙන්නා සේ, පාරමී ගක්තියක් ඇති කෙනකුට මෙහි දී ශූන්‍යතාවයක් අත්දකින්නට පුළුවන්. අනිත්‍යාදී වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන විට ශූන්‍යතාවයක් පෙනී ගිය හොත්, එය ඉක්මවා යමින් නිවනට සිත පත් කර ගත යුතු ආකාරයෙන්ම මෙහි දීත් පිළිපැදීමෙන්, නිවන් අවබෝධ කිරීමට තරම් ප්‍රමාණවත් ලෙස විමුක්ත පරිපාවනීය ධර්මයක් වැඩි ඇති කෙනකුට නිවන අත්දකින්නට හැකි වේවි.

05

පංචස්කන්ධ වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම

මීට අමතරව, දානයක් දීමේ දී ඇතිවෙනවා පංචස්කන්ධ ධර්මයන්. දානයක් දීමේ දී පමණක් නො වෙයි, ඕනෑම කුශල හෝ අකුශල කම්මයක් කිරීමේ දීත් ඇතිවන තත්ත්වය ඒක යි. අපේ ජීවිතය පුරා ම මෙලෙසින් පංචස්කන්ධ ධර්ම ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යාමක් හැර අන් කිසි දෙයක් නැහැ. දන් දුන්නත්, බෝධි පූජා බුද්ධ පූජා වැනි දෙයක් කළත්, භාවනා කළත්, ධර්මයක් ශ්‍රවණය කළත්, වෙනත් කවර හෝ කුශල හරි අකුශල කම්මයක් කළත්, ඒ සෑම අවස්ථාවක දී ම පංචස්කන්ධ ධර්මයන් ඇතිවී ඇතිවී, නැතිවී නැතිවී යාමක් තමයි සිදු වන්නේ.

5.1 සංස්කාරස්කන්ධය

දානයක් දීම සම්බන්ධයෙන් පහළ වූ සංස්කාරස්කන්ධය පළමුවෙන් තේරුම් ගන්න එක පහසු යි. දානයක් දීම සම්බන්ධයෙන් පළමුවෙන්ම චේතනාවක් ඇතිවෙනවා. චේතනාව අයත් වන්නේ

සංස්කාරස්කන්ධයට. මීට අමතරව, 'මේ විධියට දානය දෙන්න ඕනෑ, මේ මේ බඩු ගන්න ඕනෑ, මේ මේ විධියට දානය හදන්න ඕනෑ' ආදී වශයෙන් විවිධ සිතුවිලි, චේතනාව ඇතිවුණාට පසුව ජනිත වෙනවා. මේ සිතුවිලි සියල්ලම සංස්කාරස්කන්ධයක් - සංස්කාරස්කන්ධයේ ඇති වෙමින් නැතිවෙමින් යෑමක්. එමනිසා දානයක් දීම හෝ ඕනෑම කුශලාකුශල කමයක් සිදු කරන විට, ඒ විධියට සංස්කාරස්කන්ධය ඇතිවී ඇතිවී, නැතිවී නැතිවී යන බව තේරුම් ගත යුතු යි.

5.2 සංඥාස්කන්ධය

මෙලෙසින්ම දානයක් දීම සම්බන්ධයෙන් විවිධ සංඥා පහළ වෙනවා. මේ අසවල් ඵලවලු, අසවල් පළතුරු ආදී වශයෙන් ඒවා හඳුනාගත හැකි වන්නේ සංඥා ඇතිවන නිසා. තමා හෝ අනිත් අය කපා කරන විට, ඒ වචන හඳුනා ගන්නේ ශබ්ද සංඥා ඇතිවීම තුළින්. ඒ දාන වස්තුවල සුවඳ, අසවල් සුවඳ, අසවල් සුවඳ, ආදී වශයෙන් හඳුනා ගන්නා විට ගන්ධ සංඥා ඇතිවනවා. දානය දීම සම්බන්ධයෙන් මේ ආකාරයෙන් ඇතිවන විවිධ සංඥා ඇතිවනවාත් සමගම, කිසිවක් ශේෂ නො වීම නැතිවී නිරුද්ධ වී යන බව අවබෝධ වී යා යුතු යි.

5.3 විඥානස්කන්ධය

සංඥා, සංස්කාර, චේදනා ආදී නාම ධර්මයන් ඇතිවන්නේ පළමුවෙන්ම විඥානස්කන්ධය ඇති වුණාට පසුව යි. දාන වස්තූන් දකින විට, වක්බු විඥාන ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යනවා. දානය සම්බන්ධයෙන් පිටකරන වචනයක් වචනයක් පාසා ඒවා අසන්දී සෝභ විඥාන ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යෑමක් සිදු වන්නේ. මේ වගේම දාන වස්තූන්ගේ ගඳ - සුවඳ දුනෙන්දී ඝාන විඥානයත්

සහ, ඒවා අතින් ස්පර්ශ කරන විට කාය විඥානයන් ජනිත වනවා. මීට අමතරව, සමහරවිට ඒ දානය ලුණු ඇඹුල් ආදිය බැලීම සඳහා දිවේ හා බැලුවහොත් ඒ අවස්ථාවේ දී ජීවිතා විඥාන ඇතිවෙන බව හා මේ සැම අවස්ථාවකදී ම මනෝ විඥානත් පහළ වන බව තේරුම් ගන්න බලන්න. ඒ වගේම මේ කවර විඥානයක් වුවත් ඇති වූ විගසම නැතිවී නිරුද්ධ වී යන බවත් තේරුම් ගත යුතු යි.

5.4 වේදනාස්කන්ධය

දානමය පුණ්‍ය කමීයක් දුකක් වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන විට, ඒ හා සම්බන්ධ විවිධ කායික හෝ මානසික දුක් වේදනා ඇතිවන අවස්ථා ගැන ප්‍රකාශ කළ බව මේ අයට මතක ඇති. දුක් වේදනාවන් පමණක් නො වෙයි, සතුටු වේදනා සහ මැදහත් වේදනාත් කුශලාකුශල කවර කමීයක් වුවත් කරන විට ඇතිවන්නට පුළුවන්. එසේ ඇතිවන මැදහත් හෙවත් උපේක්‍ෂා වේදනා තේරුම් ගන්නට, දකින්නට අපහසු වුවත්, සෝමනස්ස වේදනා ඇතිවන විට එය ප්‍රකට වශයෙන්ම දැකිය හැකි යි. 'මම මේ කරන්නේ ඉතාම උසස් කුශලයක්, මේ කුශල කමීය තුළින් මට මේ මේ විපාක ලැබෙනවා, ලොකික සැප සම්පත් - භවහෝග සැප සම්පත් පමණක් නො වෙයි නිවන් සුවත් ලැබීමට මෙය උපකාර වනවා, මට ලැබී ඇති දෙයින් මා මේ ඉහළම ප්‍රයෝජනයක් ගන්නේ' ආදී වශයෙන් සිතන විට සෝමනස්ස වේදනාවන් ඇතිවීමට ඉඩ තිබෙනවා. සැප හෝ දුක් වේදනා නැති විට පවතින්නේ මැදහත් වේදනා බව මේ අය තේරුම් ගත යුතු යි. මේ කවර වේදනාවක් වුවත් දිගටම පවතින්නේ නැහැ. නැත්තටම නැතිවී යනවා.

5.5 රූපස්කන්ධය

මේ විධියට දානය හා සම්බන්ධව වේදනා - සංඥා - සංස්කාර -

විඥාන කියන නාමස්කන්ධ 4 ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යන විට, ඒ නාම ධර්ම නිසා ජනිත වන විත්තජ රූප ඇතිවන බැවින් රූපස්කන්ධයේ ඇතිවී ඇතිවී, නැතිවී නැතිවී යාමක් ද සිදුවනවා. රූප ඇතිවීමේ හේතු වශයෙන් කම් - විත්ත - සාත්තු - ආහාර කියා කරුණු 4 ක් පොත්වල සඳහන් වන බව මේ අය දන්නවා ඇති. සිත නිසා ඇතිවන රූප වලට යි 'විත්තජ රූප' කියා කියන්නේ. ඒ සෑම විත්තජ රූප කොටසක් ම ඒවා ඇතිවීමට හේතු වූ සිත් නැති වී යන විට වහ-වහා නිරුද්ධ වී යනවා.

5.6 පංචස්කන්ධ ධර්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීමෙන් නිවනට

මේ විධියට කුශලාකුශල කවර කම්යක් කළත්, කුශලාකුශල නො වන වෙනත් කවර දෙයක් කළත්, සත්‍ය වශයෙන් සිදු වන්නේ පංචස්කන්ධ ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යාම පමණ යි. 'මම කුශල කම් කරනවා' කියන එක මූලාවක්. පංචස්කන්ධ ධර්ම හැර වෙනත් 'මමෙක්' නැති බව දකින්නට නො හැකි නිසයි එසේ ග්‍රහණය කරන්නේ. කම් රැස් වුණාට සත්‍ය වශයෙන් කම් රැස් කරන කෙනෙක් නැහැ. 'මම කුශල කම් රැස් කරනවා, මම කුශල කම් කරනවා' ආදී වශයෙන් සිතන විට, එයත් සංස්කාරස්කන්ධයේ ගලා යෑමක්. මේ බව තේරුම් ගන්න.

දැන් මේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන විට සිදුවන්නේ මොනවා ද කියා නුවණින් විමසා බැලුවොත්, 'මෙතන දීත් මේ ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යන්නේ පංචස්කන්ධ ධර්ම පමණක් නේ ද' කියන අවබෝධය ඇතිවන්නට පුළුවන්. ඊට පසුව, මෙලෙසින් ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යන පංචස්කන්ධ ධර්මයන්ගේ ක්‍ෂණික වශයෙන් සිදු වන අනිත්‍යතාවය සහ ඒ අනිත්‍යතාවය නිසා ඇතිවන නිරෝධය දකින්නට හැකි වුවහොත්, එහි දී 'කෝ මේකේ මමෙක්' කියා

අවබෝධ වන විට සිත හිස් වී ශුන්‍යතාවයකට පත්වන බවත්
අන්දකිය හැකි වේවි. එසේ වුවහොත්, නිවනට සිත පත් කර ගැනීම
සඳහා, කලින් ප්‍රකාශ කර ඇති ආකාරයෙන් ශුන්‍යතාවය ඉක්මවා
යාමට කටයුතු කළ යුතු යි.

06

ශුන්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීම

දැන් මේ අයට තේරෙන්නට ඕනෑ, සමාධි-ප්‍රඥා දියුණු කෙනකුට කලින් කී ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළ හැකි සෑම ආකාරයකින්ම සිත ශුන්‍යතාවයකට පත් කර ගත හැකි බව. මේ ශුන්‍යතාවය හතර ආකාරයකින් දැන් බලන්නට පුළුවන්.

01. දාන වස්තු ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම.
02. දානය දෙන අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම.
03. දානය පිළිගන්නා අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම
04. දානමය පුණ්‍ය කමියේ විපාක ලබන අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම.

6.1 දාන වස්තු ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම

මීට ප්‍රථමයෙන් දානමය පුණ්‍ය කමියක් ධාතු වශයෙන් බලන ආකාරය ප්‍රකාශ කරන විට, දාන වස්තු කියන්නේ පඨවි ආදී ධාතු

සමූහයක් හැර වෙනත් දෙයක් නො වන බව කීවා මේ අයට මතක ඇති. ඒ ධාතු කොටසුන් නිරන්තරයෙන් ම නැතිවෙමින් අනිත්‍යයට යන බවත් එහි දී ප්‍රකාශ කළා.

එහෙම නම්, මේ අප්ඵි සප්ඵි රූප දිගටම එක ලෙසින් පවතින හැටියට පෙනෙන්නේ කොහොම ද කියා මේ අයට සිතෙන්නට පුළුවන්. පඨවි ආදී ධාතු කොටස්වල ස්වරූපය තමයි, ඒවා නැතිවී නැතිවී යන විට, අළුතින් අළුතින් රූප කොටස් නිපදවන එක. එසේ නිපදෙන රූප කොටස් නැතිවූ රූප කොටස්වලට සමාන ලෙස නිපදවෙන විට, අපට ඒ දේ පෙනෙන්නේ දිගටම පවත්නා එකම දෙයක් වගේ. නැතිවන රූප කොටස් තරම් ප්‍රමාණයක් නිපදවෙන්නේ නැති විට, එය අපට පෙනෙන්නේ කුඩා වී ගිය, කෙට්ටු වී ගිය දෙයක් විධියට. නැතිවන රූප කොටස් වලට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් නිපදවෙන විට, එය අප දකින්නේ මහත් වූ දෙයක්, විශාල වූ දෙයක් හැටියට. නැති වූ රූප කොටස්වලට වඩා දුච්ච, මේරූ, ජරාභාවයට පත් රූප කොටස් ඉපදෙන්නේ නම් එය අප දකින්නේ 'මේරූ එකක්, ඉදුණු එකක්, හරක් වූ එකක්, වයසට ජරාවට ගිය එකක් ආදී වගයෙන්.

අපට රූප කොටස්වල සිදුවන ක්‍රියාදාමය නො පෙනුණත්, එසේ සිදු වන ක්‍රියාවලිය තුළින් ඇතිවන විපරිණාමය හෙවත් වෙනස් තත්ත්වයකට පත් වීම හොඳින් දකින්නට පුළුවන්.

මෙලෙසින් නැතිවී යන රූප කොටස් නැවත කවදාත් ඇති නො වන ආකාරයෙන් ම නැතිවී නිරුද්ධවී යන නිසා කලින් කලින් පැවැති රූප කොටස්වල ශේෂ මාත්‍රයක්වත් ඉතිරි වන්නේ නැහැ. එසේ නිරුද්ධ වී නැත්තටම නැතිවී ගිය රූප කොටස්වල 'මොනව ද ඉතිරි වෙලා තිබෙන්නේ' කියා විමසා බැලූවොත් අපට පෙනෙන්නේ කිසිවක් නැති හිස් බවක්, ශුන්‍යතාවයක්. සත්‍ය වගයෙන්ම දාන

වස්තු කියා දෙයක් නො මැති නිසාත්, නිරුද්ධ වී ගිය රූප කොටස්වල කිසිවක් ම ඉතිරි වී නැති නිසාත් ඒවා ශුන්‍ය යි.

6.2 දානය දෙන අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම

අප්පි දාන වස්තූන් වගේම දානය දෙන සප්පි අයගේ රූපත් ශුන්‍ය බව මේ අයටම දැන් අවබෝධ වී පෙනී යන්නට ඕනෑ. අප්පි රූප කොටසුත්, සප්පි රූප කොටසුත් ධාතු වශයෙන් එක වගේ ම යි, සම යි.

දානය දෙන අයගේ රූපස්කන්ධය හැර, ඉතිරි වේදනා සංඥා සංස්කාර විඥාන කියන නාමස්කන්ධ හතරේම තත්ත්වයත් මේක ම යි. වහ-වහා නැතිවී නැතිවී යන නාම ධර්ම වික වේලාවක් පවතින ධර්ම වශයෙන් පෙනෙන්නේත්, ඒ නැතිවී නැතිවී යන නාම ධර්මවලට සමාන හෝ, ඊට අඩු වැඩි හෝ, නැතිවී ගිය නාම ධර්ම තරම් ප්‍රබල නො වූ හෝ නාම ධර්ම, නැතිවන නාම ධර්ම නැතිවීමත් සමඟම වගේ වහ-වහා ඉපදෙන නිසා. මෙලෙසින් ඇතිවන නාම ධර්මයන්ගේ ස්වරූපය මත, පවතින වේදනා සංඥා සංස්කාර විඥාන ස්කන්ධවල තත්ත්වය වෙනස් ස්වරූපයකට, විපරිණාම තත්ත්වයකට පත් වන්නේ කොහොම ද කියා මේ අයට ම දැන් අවබෝධ කර ගන්නට පුළුවන් වෙන්නට ඕනෑ. ඒ වගේම, 'මේ නැති වී ගිය නාම ධර්ම නැවත කිසිදාක නූපදින ලෙසින්ම නිරුද්ධ වී ගියාට පස්සේ මොනව ද ඉතිරි වන්නේ මම - මගේ - මගේ ආත්මය කියලා ග්‍රහණය කිරීමට, නැතිවී නිරුද්ධ වී ගිය නාම ධර්ම ලෙස ආපසු හැරී බැලූවොත් එකැන මොකක් ද දර්ශනය වන්නේ කියා නුවණින් දකින විට, 'මේ සියල්ලම ශුන්‍ය දේවල් නේ ද', ශුන්‍ය යි නේ ද' කියාත් අවබෝධ වේවි.

6.3 දානය පිළිගන්නා අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම

එහෙම නම්, දානය පිළිගන්නා අය කවුරුන් වුවත්, බුදු - පසේ බුදු - මහ රහත් වුවත්, මනුෂ්‍ය අමනුෂ්‍ය දේව බ්‍රහ්ම තිරිසන් ආදී කවරකු වුවත්, ඒ සියළු දෙනාම ශුන්‍ය යි නේ ද කියාත් අවබෝධ කර ගන්න.

6.4 දානමය පුණ්‍ය කම්යේ විපාක ලබන අය ශුන්‍ය වශයෙන් දැකීම

කුශලාකුශල කම්වල විපාක කවුද අත්දකින්නේ? සුගතියක ඉපදුණත්, දුගතියක ඉපදුණත්, කවරකු වී ඉපදුණත්, ඒ සෑම තැනම සිටින අයගේ ඇත්තේන් නාම රූප ධර්මයන්. එමනිසා විපාක දීමක් තිබුණත්, විපාක විඳින කෙනෙක් නැහැ, ශුන්‍ය යි කියන කරුණක් අවබෝධ කර ගන්න.

6.5 ශුන්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේෂ්‍යා කිරීමෙන් නිවනට

ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ලෙස ම, තමා විසින් ම මෙය අත්දකිනා කෙනකුට මේ අවස්ථා හතරේ දී ම ශුන්‍යතාවයකට සිත පත් කර ගන්නට පුළුවන්. සමාධි ප්‍රඥා ඉතා දියුණු කෙනකුට නම් මේ ශුන්‍යතා හතරම සිතින්ම එකතු කර, ඊට වඩා ගැඹුරු ශුන්‍යතාවයක් අත්දකිය හැකි වනවා. එසේ වුවත්, නො වුවත්, නිව්‍යාණය අවබෝධ කිරීමට තරම් පිරුණු පාරමී ශක්තියක් ඇති කෙනකුට, කලින් දුටු ශුන්‍යතාවයන් ඉක්මවා යමින් කටයුතු කිරීම තුළින් මේ ජීවිතයේ දී ම නිවන සාක්ෂාත් කළ හැකි වේවි.

හේතු-ඵල හෙවත් පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම

මිලඟට කීමට අදහස් කරන හේතු-ඵල හෙවත් පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීමෙන් ප්‍රතිඵලයක් ලබාගත හැකි වන්නේ ප්‍රඥාව දියුණු වී ඇති අයට පමණ යි. කෙසේ වෙතත්, මේ අය මෙය අවබෝධ කර ගන්නට බලන්න.

'චේතනාහං භික්ඛවේ කම්මං වදාමි, චේතයිත්වා කම්මං කරෝති කායේන වාචා මනසා' කියන පාඨය මුලදී ප්‍රකාශ කලා මේ අයට මතක ඇති. 'චේතනාව යි මහණෙනි, මම කමිය කියලා කියන්නේ, චේතනාවක් ඇතිවුණාට පසුව යි කායික වාචසික මානසික කම් සිදු වන්නේ'. කවර කමියක් කිරීමට වුණත් චේතනාව ප්‍රමුඛ විය යුතු යි. එම නිසා චේතනාව හේතුවක්; කුලලාකුලල කම් ඵලයක්.

7.1 කුලල මූල

"තීණිමානි භික්ඛවේ කුසල මූලානි. කතමානි තීණි: අලෝභෝ"

කුසල මූල, අදෝසෝ කුසල මූල, අමෝහෝ කුසල මූල” - කුසලයක් කිරීමට මූලික වන කුසල මූල තුනක් තිබෙනවා. අලෝභය කුසල මූලයක්; අද්වේෂය කුසල මූලයක්; අමෝහය කුසල මූලයක්. (අකුශල් කිරීමට මුල් වන්නේ ලෝභ - දෝෂ - මෝහ කියන කරුණු තුන.)

7.2 ත්‍රිභේතුක කුසලකමී සහ ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසන්ධිය

කුසලයක් කරන විට ‘අලෝභ අදෝස අමෝහ’ කියන භේතු තුන ම ඇති වුවහොත් එය පොත්වල හඳුන්වන්නේ ‘ත්‍රිභේතුක කුසලයක්’ වශයෙනි. මෙලෙසින් සිදු කළ කුසල කමීයක් කළාට පසුවත්, ඒ ගැන වැරදි විධියට සිතන්නේ නැතිව නිවැරදි ආකාරයෙන් සිතුවොත්, - ‘ඒ කියන්නේ, ‘මා කළේ ඉතා උසස් කුසලයක්, එයින් මට මේ මේ විපාක ලැබෙනවා, නිවන් ලබාගෙන කවදා හරි දවසක සසර දුක නැති කර ගැනීමටත් එය භේතු වෙනවා’ ආදී වශයෙන් ඒ කළ කුසල කමීය ගැන සිතමින් සතුටු වුවහොත්, ඒ කරන ලද ත්‍රිභේතුක කුසලය උත්කෘෂ්ට ඉතා උසස් එකක් වනවා. එවැනි ත්‍රිභේතුක උත්කෘෂ්ට කුසල කමීයක් මරණ මොහොතේ සිහිපත් වුවහොත් ඉන් ලැබෙන්නේ ‘ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසන්ධියක්’ බවත්, එවැනි ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසන්ධි ලාභියකුට පමණක් ඒ ජීවිතයේ දී ධ්‍යාන - මාඪී - ඵල - නිවන් සාත්කෘත කළ හැකි බවත්’ පොත්වල සඳහන් වෙනවා. එම නිසා සැම විටම ත්‍රිභේතුක වශයෙන්ම කුශල් කිරීමටත්, ඒවා ගැන නිවැරදිව සිතා ඒ කුශල් උත්කෘෂ්ට භාවයට පත් කර ගැනීමටත් උත්සාහ ගැනීම ඉතා හොඳ යි.

7.3 ද්විභේතුක කුසල කමී සහ ද්විභේතුක ප්‍රතිසන්ධිය

කුසල මූල තුනම නො යෙදී භේතු දෙකක් පමණක් කුසලයක් කරන විට යෙදුණොත් එය ‘ද්විභේතුක කුසලයක්’ බව යි පොත්වල

සඳහන් වන්නේ. එවැනි ද්විතීයික කුලලයක් කළාට පසුවත් නිවැරදි ආකාරයෙන් සිතීම නිසා එය උත්කෘෂ්ට භාවයට පත් කර ගන්නට පුළුවන්. එසේ උත්කෘෂ්ට භාවයට පත් වූ ද්විතීයික කුලලයක් මරණ මොහොතේ සිහිපත් වූණොත් ලැබෙන ප්‍රතිසන්ධිය හඳුන්වන්නේ 'ද්විතීයික ප්‍රතිසන්ධියක්' වශයෙනි.

7.3 ත්‍රිතීයික කුලලයකින් ද්විතීයික ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබෙන හැටි

කලින් ප්‍රකාශ කළ ත්‍රිතීයික කුලලයක් කළාට පසුව, 'අපරාදේ මා මේකට මෙව්වර වියදම් කළේ, මේක මට මීට වඩා අඩුවෙන් කරන්න තිබුණා, මේ අයට මං මේ දානය දුන්නට කවුද දන්නේ මේ අය සිල්වත් ද, ගුණවත් ද කියලා....' ආදී වශයෙන් වැරදි විධියට සිතුවොත් ඒ ත්‍රිතීයික කුලලය ඕමක (පහත්) එකක් වනවා. මෙවැනි ඕමක ත්‍රිතීයික කුලලයකින් ලැබෙන්නේ 'ද්විතීයික ප්‍රතිසන්ධියක්' බව යි පොත්වල සඳහන් වන්නේ.

7.4 අනෙකුත් ප්‍රතිසන්ධිය

ද්විතීයික කමයක් කළාට පසුව, වැරදි ආකාරයෙන් සිතුවොත්, ඒ කමය 'ද්විතීයික ඕමක' එකක් බවට පත්වනවා. එයින් ලැබෙන්නේ මනුෂ්‍ය ලෝකයේ 'අනෙකුත් ප්‍රතිසන්ධියක්.' ඒ අය උපතින්ම අණු - ගොළු - බිහිරි - කොර වැනි අංග විකල තත්ත්වයකින් යුතු යි උපදින්නේ කියන කරුණත් පොත්වල දැක්වෙනවා.

මේ විධියට චේතනාවක් ඇතිවුණාට පසුව සිදු කරන කුලල පාක්ෂික කායික වාචසික මානසික කුලල කමී 'අලෝභය - අදෝසය - අමෝහය' මුල් වෙලයි සිදු වන්නේ. අලෝභ - අදෝස - අමෝහ කියන කුලල මූලයන් යෙදෙන ආකාරයට අනුව කරනු ලබන

කුශල කමයේ ස්වරූපය වෙනස්වන බව සහ, ඉන් ලැබෙන ප්‍රතිවිපාකයේ ස්වරූපය වෙනස් වන බව මේ අය තේරුම් ගත යුතු යි.

7.5 දුක නො දන්නා අවිද්‍යාව

මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ද්විභේදක අභේදක ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබීම නිසා උපතින්ම අනුව බිහිරිව කොරව වැනි තත්ත්වයකින් උපතක් ලැබුණොත් එය එම ජීවිතයටම බලපාන දුකක්. එම නිසා කුශල කමයක් තුළින් වුවත් දුකක් ලැබිය හැකි බව මේ අයට දැන් එම කරුණ නිසා අවබෝධකර ගන්නට පුළුවන්.

අභේදක ප්‍රතිසන්ධි විපාකයක් ලබා දෙන ද්විභේදක ඕමක කුශලයක් පමණක් නො වෙයි, ප්‍රතිසන්ධි විපාකයක් ලබා දෙන කවර කුශලයක් වුවත් දුකක්. ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබෙනවා කියන්නේ ජාතිය ඇතිවීමක්. 'ජාති'පි දුක්ඛා' - ජාතිය දුකක්. ඒ බවත් මේ අය තේරුම් ගත යුතු යි. බුදුරජාණන් වහන්සේට පවා කෙනකුගේ සසර මූලාරම්භයක් නො දැකිය හැකි තරමට ම ඇතට ඇතට ඇතට දිවෙන අනමකග්ග සංසාරයක දුක් විඳිමින් යි අප මේ පැමිණෙන්නේ.

සසර සැරිසරන මේ කාලය තුළ දී කොපමණ නම් දුකක් විඳලා තිබෙනවා ද කියන කරුණ බොහෝ දෙනකුට තේරුම් ගන්නට බැහැ. තිරිසන් ප්‍රේත නිරය වැනි සතර අපාවල වැටී කොපමණ නම් කාලයක් සිටිය ද, ඒවායේ ඉපදී කොපමණ නම් දුකක් විඳලා තිබෙනවා ද කියලා තරමක් දුරට හෝ අවබෝධයක් මේ අය විසින් ඇති කර ගත යුතු යි.

දුගතියක පමණක් නො වෙයි, සුගතියක ඉපදුණත් ජරා දුක්, ව්‍යාධි දුක්, මරණ දුක්, පංචස්කන්ධය පවත්වා ගෙන යාමේ - නඩත්තු

කිරීමේ - ආරක්‍ෂා කිරීමේ දුක් ආදී බොහෝ දුක් සසර පුරා අනන්තවත් අපි විඳලා තිබෙනවා. ඊට අමතරව, ප්‍රිය විප්‍රයෝග-අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝග ආදී බොහෝ මානසික දුකකුත් අත්දැකලා තිබෙනවා. සසරේ රැඳී සිටීම තරම්, පංචස්කන්ධයන්ගේ පැවැත්ම තරම් දුකක් තවත් නැහැ. මේ අයට මතක ඇති මා කලින් කීවා 'අසුරු ගසන කාලයක තරම්වත් කාලයක් හවයේ රැඳී සිටීම බුදුරජාණන් වහන්සේ වණිනා කරන්නේ නැති බව'. මෙවන් සසර දුක නො දන්නා 'දුක්බේ අක්කරාණං' කියන අවිද්‍යාව රහත් නො වූ සෑම කෙනකුගේ ම සිත තුළ ක්‍රියාත්මක වන කරුණක්.

මෙයට අමතරව, අතීතයේ කරන ලද කුශලාකුශල 'කර්ම වට්ටයන්ට' අනුව ප්‍රවෘත්ති 'විපාක වට්ටයක්' ඇතිවන ආකාරයත්, ඒ විපාක වට්ටය නිසා අකුශල කම් රැස්කර ගනිමින් 'ක්ලේශ වට්ටයක්' ඇති කර ගන්නා ආකාරයත්, එම නිසා නැවත ජාති දුකකට පත්වන ආකාරයත් මේ අය තේරුම් ගත යුතු වනවා. උදාහරණ වශයෙන්, අතීතයේ කරන ලද දානමය පුණ්‍ය ක්‍රියාවන් නිසා දැන් හවහෝග සැප සම්පත් ලැබී තිබෙන විට, ඒ සම්පත් 'මගේ - අපේ' ආදී වශයෙන් ග්‍රහණය කර ගෙන, ඒවා කෙරෙහි ලෝභයෙන් මසුරුකමින් ඇලී බැඳී සිටීම නිසා, මරණ මොහොතේ ඒවා කෙරෙහි ආශාවක් ඇතිවුවහොත් ප්‍රේතයන් වැනි තත්ත්වයට පත් වී දුගතිගාමී දුක් ලබා දෙන අවස්ථාවන් ගැන සිතා බලන්න.

මේ විධියට දුක නො දන්නා අවිද්‍යාව රහත් වන තෙක් ම කෙනකුගේ සිත තුළ ක්‍රියාත්මක වන කරුණක්.

7.6 දුක ඇතිවීමේ හේතුව නො දන්නා අවිද්‍යාව

දුක නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසාම හවයේ රැඳී සිටීමේ ආශාවත් ඒ අයගේ සිත තුළ තිබෙනවා. හවාශාව දුක ඇතිවීමේ හේතුවක්.

මෙය දැකිය නො හැකිවන්නෙන් අවිද්‍යාව නිසා.

ඒකාන්ත දුකක් ම වන්නා වූ, දුක් ලබා දීමට හේතුවක් ම වන්නා වූ මේ පංචස්කන්ධ ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය නො දැන, ඒවා 'මම ය, මාගේ ය, මගේ ආත්මය ය' ආදී වශයෙන් ග්‍රහණය කර ගෙන සිටීමේ මෝඛකමත්, ඒ වගේම ඒවා කෙරෙහි තණ්හාවෙන්, දිට්ඨියෙන්, මානසෙන්, ඡන්දරාගයෙන් ඇලී බැඳී උපාදාන කර ගෙන සිටීමේ මෝඛකමත්, රහත් නො වූ කෙනකුගේ සිත තුළින් නිරුද්ධ වී ගොස් නැහැ. මේ සියල්ලම නැවත ඉපදීමක් ගෙන දීමේ හේතු.

මෙලෙසින්ම පංචස්කන්ධ ධර්මයන්ගේ පැවතීම ම ඒකාන්ත දුකක් බව සහ, ඒවා අනිත්‍ය අනාත්ම ශුන්‍ය ධර්ම බව නො දන්නා මෝඛකම නිසාම 'මම - මගේ - මගේ ආත්මය' ආදී වැරදි දෘෂ්ටිකෝණ පිහිටා රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ඓද්ධිබ්බ ධර්ම යන අරමුණු කෙරෙහි මූලාවෙන් මූලාවට පත්ව, ලෝභයෙන් නොයෙකුත් කායික වාචසික මානසික ක්‍රියාදාමයන්හි නිරත වෙමින්, එලෙසින්ම ද්වේෂයෙන් ගැටී ක්‍රෝධයෙන්, චෝරයෙන් පළිගැනීමෙන් යුතුව නොයෙකුත් කායික වාචසික මානසික අකුශල ක්‍රියාවන්හි නිමග්නව, මෝභ ජාලාවක පැටලී පැටලී දඟලන ආකාරය නො දන්නා ඒ මෝඛකමත් සසර පුරාම දිගින් දිගටම පැවතීමෙන් පැවතීමෙන් එන ධර්මයක්. මේ සියල්ල තිබෙන තාක් කල් නැවත නැවත ඉපදීමට සිදුවන එක වළක්වන්නට බැහැ.

එපමණක් නො වෙයි, පංචස්කන්ධ ධර්ම කෙරෙහි ඡන්දරාගයෙන් වෙලී, ඒ පංචස්කන්ධ ධර්ම පැවතීමේ දුකම අභිනන්දනය කරමින්, ඒ දුකම ප්‍රාර්ථනා කරමින්, දිව්‍ය ලෝක මනුෂ්‍ය ලෝක බ්‍රහ්ම ලෝක සැප සම්පත් ආදිය කෙරෙහි ඇලී නොයෙකුත් වට්ටගාමී කුශලාකුශල කම් සිදු කරන්නෙන් 'දුක්ඛ සමුදයේ අඤ්ඤාණං' කියන දුක ඇතිවීමේ හේතුව නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසා කියන

කරුණ දකිය නො හැකි මෝඩකම නිරුද්ධ කළ හැකි වන්නේත් රහත් විමෙන් පමණ යි.

7.7 දුක්ඛ නිරෝධය නො දන්නා අවිද්‍යාව

පංචස්කන්ධ ධර්මයන් සදාකාලික වශයෙන්ම නැත්තටම නැතිවී යාමක් තිබෙනවා නම් ඒකම යි ශාන්ත, ඒකම යි ප්‍රණීත, ඒකම යි දුකෙහි කෙළවර කියා ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ලෙසම නො දන්නා 'දුක්ඛ නිරෝධේ අඤ්ඤාණං' කියන අවිද්‍යාවත් රහත් නො වූ කිසිවකුටවත් නිරුද්ධ කළ හැකි දෙයක් නො වෙයි.

7.8 දුක නිරුද්ධ කිරීමේ මාර්ගය නො දන්නා අවිද්‍යාව

මෙලෙසින්ම දුක නැත්තටම නැති වී සදහට ම නිරුද්ධ වී යන්නේ මෙලෙසින් කියන ඒ මාර්ගය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ලෙසම දකිය නො හැකි 'දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාය' අඤ්ඤාණං' දුක නැති කිරීමේ මාර්ගය නො දන්නා අවිද්‍යාව සම්පූර්ණයෙන්ම නිරුද්ධ කළ හැකි වන්නේත් රහත් විමෙන් පසුව පමණ යි.

පැටලුණු නූල් බෝලයක් සේ තණ්හා ජාලාවක, මෝහ ජාලාවක පැටලී පැටලී කම් සංස්කාර රැස් කරමින් සසර දුකෙහිම සත්වයා ගැලෙන්නේ මෙලෙසින් දුකත් - දුක්ඛ සමුදයත් - දුක්ඛ නිරෝධයත් - දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාවත් කියන චතුරාර්ය සත්‍යය නො දන්නා අවිද්‍යා අඳුරේ හිර වී සිටින නිසා.

7.9 අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා

නැවත නැවත ඉපදීමට හේතු වන මෙම චතුරාර්ය සත්‍යයන් නො

දන්තා අවිද්‍යාව නිසාම කුශලාකුශල කම් සංස්කාර රැස්වන නිසා, එය බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරන්නේ 'අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා' කියලා.

- 'අවිජ්ජා පච්චයා පුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරා
- අවිජ්ජා පච්චයා අපුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරා
- අවිජ්ජා පච්චයා ආනෙඤ්ජාභිසඞ්ඛාරා'

අවිද්‍යාව හේතුවෙන් කුශලෙන් රැස්වෙනවා, අකුශලෙන් රැස්වෙනවා, එලෙසින්ම ධ්‍යාන නිසා ජනිත වන කුශලෙන් රැස්වෙනවා.

'සඞ්ඛාරා අවිජ්ජා නිදානා-අවිජ්ජා සමුදයා - අවිජ්ජා ජාතිකා - අවිජ්ජා පහවා. අවිජ්ජාය සති සඞ්ඛාරා හොන්ති' කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අභිසමය සංයුක්තයේ දක්වා ඇති පරිදි, අවිද්‍යාව නිදාන කොට - අවිද්‍යාව සමුදය කොට - අවිද්‍යාව ජාති කොට - අවිද්‍යාව ප්‍රභව කොට කුශලාකුශල කම් සංස්කාර රැස්වන බව මේ අය තේරුම් ගත යුතු යි.

'අවිජ්ජාය සති සඞ්ඛාරා හොන්ති' අවිද්‍යාව තිබෙන විට කුශලාකුශල කම් සංස්කාර සිදුවෙනවා.

7.10 සඞ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං

'අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං' අවිද්‍යාව හේතුවෙන් සංස්කාරත්, සංස්කාර හේතුවෙන් විඥානත් ඇතිවන ආකාරය 'පරිච්චංසන සූත්‍රයේ' බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාරා ඇත්තේ මෙලෙසින්:

“අවිජ්ජාගතෝයං හික්ඛවේ පුරිසපුග්ගලෝ පුඤ්ඤං වෙ සඞ්ඛාරං
 අභිසඞ්ඛරෝති, පුඤ්ඤෝපගං හෝති විඤ්ඤාණං,
 අපුඤ්ඤං වෙ සඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරෝති, අපුඤ්ඤෝපගං හෝති
 විඤ්ඤාණං,
 ආනෙඤ්ජං වෙ සඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරෝති, ආනේඤ්ජුපගං හෝති
 විඤ්ඤාණං”.

අවිද්‍යාවෙන් යුක්ත මේ පුද්ගලයා කුශල සංස්කාර රැස් කළහොත්,
 ඒවා මරණ මොහොතේ සිහිපත් වීම නිසා පහළවන කම් විඥානය
 කුශල සහගත වෙනවා, මෙම නිසා ඔහු පුගතිගාමී පුනර්භවයකු යි
 ලබන්නේ.

ඒ වගේම අකුශල සංස්කාර රැස් කළහොත්, ඒවා මරණ මොහොතේ
 සිහිපත් වීම නිසා පහළවන කම් විඥානය අකුශල සහගත වෙනවා,
 එම නිසා ඉන් ලැබෙන්නේ දුගතිගාමී පුනර්භවයක්.

මෙලෙසින්ම ධ්‍යාන කුශල සංස්කාර රැස් කළහොත්, ඒ ධ්‍යාන
 සම්පත් මරණ මොහොත දක්වා නො පිරිහෙලී, පවත්වාගෙන යාම
 හා ඒවා මරණ මොහොතේ සිහිපත් වීම තුළින් පහළවන කම්
 විඥානය නො සැලෙන ධ්‍යාන සම්ප්‍රයුක්ත කුශල සහගත එකක්
 වීම නිසා ඔහු බ්‍රහ්ම ලෝක පුනර්භවයක් ලබනවා.

‘අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා’ කියන පාඨයේ තිබෙන ‘සඞ්ඛාරා’ කියන
 වචනය බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සමහර අවස්ථාවලදී විස්තර
 කර ඇත්තේ ‘කාය සඞ්ඛාර - වචී සඞ්ඛාර - මනෝ සඞ්ඛාර’
 වශයෙනි. මෙයින් අදහස් වන්නේ අවිද්‍යාව නිසා කායික -
 වාචික - මානසික කුශලාකුශල කම් සංස්කාර රැස්වන බව ම යි.
 මේ බව අංගුත්තර නිකායේ ‘කම්ම වග්ගයේ’ සූත්‍ර කිහිපයකම
 මෙලෙසින් දැක්වෙනවා:

“ඉඬ හික්කවේ ඒකව්වෝ සඛ්‍යාපජ්ඣං කාය සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරෝති, සඛ්‍යාපජ්ඣං චචී සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරෝති, සඛ්‍යාපජ්ඣං මනෝ සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරෝති”.

සෝ සඛ්‍යාපජ්ඣං කාය සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරිත්වා, සඛ්‍යාපජ්ඣං චචී සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරිත්වා, සඛ්‍යාපජ්ඣං මනෝ සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරිත්වා, සඛ්‍යාපජ්ඣං ලෝකං උපපජ්ජති”

මේ ලෝකයේ සමහර කෙනෙක් වැරැදි සහගත කාය සංස්කාර - ඒ කියන්නේ සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම, කාමයෙහි වරදවා හැසිරීම - රහමෙර පානය කිරීම වැනි අකුශල කම් රැස්කරනවා; වැරැදි සහගත වූ චචී සංස්කාර (බොරු කේලම් පරුෂ වචන සහ සම්ඵප්‍රලාප කීම) රැස්කරනවා; අභිජ්ඣා (දූඩි ලෝභය), ව්‍යාපාද, මිථ්‍යාදාෂ්ටි කියන වැරැදි සහගත අකුශල මනෝ සංස්කාර රැස්කරනවා.

එසේ වැරැදි සහගත අකුශල කාය සංස්කාර, චචී සංස්කාර සහ මනෝ සංස්කාර රැස් කරලා, ඔහු දුගතිගාමී වනවා.

“ඉඬ හික්කවේ ඒකව්වෝ අඛ්‍යාපජ්ඣං කාය සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරෝති, අඛ්‍යාපජ්ඣං චචී සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරෝති, අඛ්‍යාපජ්ඣං මනෝ සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරෝති.

සෝ අඛ්‍යාපජ්ඣං කාය සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරිත්වා, අඛ්‍යාපජ්ඣං චචී සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරිත්වා, අඛ්‍යාපජ්ඣං මනෝ සඛ්ඛාරං අභිසඛ්ඛරිත්වා, අඛ්‍යාපජ්ඣං ලෝකං උපපජ්ජති”.

මේ වගේම සමහර කෙනෙක් වැරැදි සහගත කාය සංස්කාර, චචී සංස්කාර සහ මනෝ සංස්කාරවලින් ඇත් වී, නිවැරැදි සහගත වූ

කුශල පාක්ෂික කාය - චචී - මනෝ සංස්කාර රැස් කරනවා. එම නිසා ඔහු සුගතිගාමී වනවා.

මෙලෙසින් කුශලාකුශල කම් සංස්කාර අවිද්‍යාව නිසා රැස්වන බවත්, ඒ නිසා නැවත නැවතත් සසර දුකම අත්දකින්නට සිදුවන බවත් මේ අය තේරුම් ගත යුතු යි. හේතු-ඵල වශයෙන් මෙය ප්‍රකාශ කරනවා නම්, අවිද්‍යාව හේතුව යි, කුශලාකුශල කම් සංස්කාර ඒ නිසා ඇති වූ ප්‍රතිඵලය යි; කම් සංස්කාර හේතුව යි, ඒ නිසා ඇතිවන ජාති ජරා ආදී සසර දුක ප්‍රතිඵලය යි.

7.11 "අවිජ්ජා නිරෝධා සඛ්ඛාර නිරෝධෝ, සඛ්ඛාර නිරෝධා විඤ්ඤාණ නිරෝධෝ"

අවිද්‍යාව නැත්තටම නැතිවී නිරුද්ධ වී ගියා නම්, කම් සංස්කාර රැස්වීමක් නැහැ; කම් සංස්කාර රැස්වීම සම්පූර්ණයෙන්ම නිරුද්ධ වී ගියා නම්, ජාති ජරා ආදී සසර දුකක් නැහැ.

මේ අවිද්‍යා නිරෝධය, සංස්කාර නිරෝධය සහ විඤාන නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙසම දකිමින් නිවන් සුව අත්දකිය හැක්කේ විදර්ශනා භාවනාවෙන් ඉහළම ප්‍රතිඵල ලබා ගතහොත් පමණ යි. එවැනි අත්දකීමක් ලැබීමට මේ අයට නො හැකි වුවත්, මේ කරුණු හොඳින් අවබෝධ කර ගන්නට බලන්න. එතකොට කුශල සංස්කාර වුණත් උපාදන කර ගන්නේ නැතිව, සසර දුක නිම කර ගැනීමේ චේතනාවෙන් ම විචට්ටිගාමී වන ආකාරයෙන් කුශල කම් සිදු කිරීමට මේ අයට හැකි වේවි.

චතුරාර්ය සත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කිරීම

චතුරාර්ය සත්‍ය වශයෙන් ප්‍රතිවේක්‍ෂා කිරීම ගැන යි ඉතාමත්ම කෙටියෙන් කරුණු කිහිපයක් පමණක් ප්‍රකාශ කිරීමට දැන් අදහස් කරන්නේ. චතුරාර්ය සත්‍යය කියන්නේ දුක්ඛ සත්‍යය, දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය, දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය සහ දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාර්ය සත්‍යය බව මේ සෑම දෙනාම දන්නා කරුණකි.

8.1 දුක්ඛ සත්‍යය

“සංඛින්නේන පංචුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා” කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දක්වා ඇති පරිදි කෙටියෙන් කියනවා නම් දුක්ඛයින් පංචස්කන්ධයන්ගේ පැවැතීම ම යි. ඒ හැර වෙන කිසිවක් නො වෙයි.

දානමය පුණ්‍ය කමියක් හරි, කුශලාකුශල කවර කමියක් හරි කරන විට, තමන්ගේ පංචස්කන්ධ ධර්ම ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යෑමක් හැර අන් කිසිවක් නැති බව, පංචස්කන්ධ ධර්ම වශයෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා

කිරීම හරියට කළ අයට දැන් ඉතා මැනවින් අවබෝධ වී ඇති. පංචස්කන්ධ ධර්මයන්ගේ පැවැත්ම ම තනිකරම දුක්ඛ සත්‍යයේ පැවැත්මක්.

ඊට අමතරව, දුකක් වශයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන විට, මේ අයට තේරෙන්නට ඇති කුශල කර්ම කිරීම ම වුණත් දුක්ඛ සත්‍යයක් බව.

8.2 දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය

කුශලාකුශල කම් සංස්කාර රැස්වීම තුළින් නැවත නැවත ජාති ජරා ආදී සසර දුකට ම වැටෙන නිසා ඒවා තනිකරම දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක්.

ඊටත් අමතරව, තමන්ගේ පංචස්කන්ධ ධර්ම තිබෙන නිසා තමයි යම්තාක් දුකක් විඳින්නට සිදු වෙනවා නම් ඒ සෑම දුකක්ම විඳින්නට සිදුවන්නේ. එම නිසා පංචස්කන්ධයන්ගේ පැවැත්ම එක අතකින් දුක්ඛ සත්‍යයක් වනවා වගේම, තවත් අතකින් දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් ද වන බවත් තේරුම් ගත යුතු කරුණක්.

8.3 දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය

කුශල කම් කවර ආකාරයකින් හරි ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන විට, නාම-රූප නිරෝධයක් අත්දැකීමෙන් නිවනට සිත පත් වූ කෙනකුට එය දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය කියලා තේරුම් ගන්නට පුළුවන්.

8.4 දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාර්ය සත්‍යය

මෙලෙසින් ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම තුළින් දුක්ඛ නිරෝධයකට සිත පත් වූ කෙනෙකුට පැහැදිලිවම දකින්නට පුළුවන් මේ ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීම දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාර්ය සත්‍යය වූ බව. එසේ ප්‍රතිඵලයක් ලැබෙන සේ ප්‍රත්‍යාවේෂණ කරන විට, තමන්ගේ සිත තුළ සම්මා සතියත්, සම්මා සමාධියත්, සම්මා දිට්ඨියත් ජනිත වූ නිසා, සම්මා දිට්ඨි ආදී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම යි දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාර්ය සත්‍යය බවත් ඒ අයට අවබෝධ වේවි. එවැනි කෙනෙකුට චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයන්ම දකින්නට පුළුවන්.

වෙනත් අයට චතුරාර්ය සත්‍යය ඒ ආකාරයෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ලෙස දකින්නට බැහැ. එසේ වුවත්, ඒ අයට පුළුවන් මේ පංචස්කන්ධ ධර්ම දුක්ඛ සත්‍යයක් බවත්, කම් සංස්කාර රූප් කිරීම දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයක් බවත්, සම්මා දිට්ඨි ආදී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාර්ය සත්‍ය බවත් අවබෝධ කර ගන්නට.

එතකොට මේ දක්වා ප්‍රකාශ කළ ප්‍රත්‍යාවේෂණ කළ හැකි ආකාර අතුරෙන්, මේ අයට ඉතා හොඳින් තේරුම් ගත හැකි හා කළ හැකි ආකාරයකට අනුව සෑම කුශල කම්මයක්ම කළාට පසුව ප්‍රත්‍යාවේෂණ කිරීමට පුරුදු වන්න. ආකාර කිහිපයකින්ම ප්‍රත්‍යාවේෂණ කළ හැකි නම් එය ඉතා හොඳ යි. එසේ කිරීමේ කුශල ශක්තිය කවදා හෝ දවසක නිවන් අවබෝධ කිරීම සඳහා හේතු උපනිශ්‍රය වනවා ඇති. එසේම වේවා!